

debet penes innocentem expensis partis nocentis, saltèm post judicis sententiam. Laym. l. 5. tr. 10. p. 3. c. 7. n. 19. cum communi.

Q. 6. *An uxor teneatur sequi virum ad co-^{400.}habitationem?* B. cum Busenb. hìc d. 3. affirmativè. Excipe 1. nisi ex sequela timetur grave onus, vel periculum vitæ, pudicitie, salutis &c. 2. Nisi vir post matrimonium factus esset vagus, nec facilè sit sequi; secùs si ante fuit vagus, idque ipsa scivit. 3. si in contractu matrimonii additum fuit pactum de non mutando domicilio, & nulla gravis necessitas urgeat.

ARTICULUS III.

De Impedimentis Matrimonii.

§. I.

De Impedimentis in genere.

Q. 1. *Quotuplicis generis sint impedimenta ma-^{401.}rimonii?* B. cum S. Thom. in 4. dist. 34. q. un. a. 1. impedimenta alia esse, quæ matrimonium reddunt illicitum, seu validum relinquunt; alia verò quæ non tantum illicitum, sed etiam irritum matrimonium efficiunt. Priora vocantur *impedimenta impediens*, posteriora *dirimentia*, non eo sensu, quòd matrimonium ratum dirimant, sed quòd impediunt, nè ratum fiat Laym. l. 5. tr. 10. p. 4. c. 1. n. 1.

402. Q. 2. *Ad quam potestatem pertineat talia inducere?* R. cum Laym. l. 5. tr. 10. p. 4. c. 1. n. 1. spectatâ rei naturâ, & seclusis Ecclesiasticis institutionibus, omnis Magistratus sæcularis, qui absolutam potestatem habet ferendi leges subditis, potest eadem impedimenta matrimonii tum impediencia, tum dirimentia ob justam causam decernere. Ratio est: quia matrimonium est contractus in naturæ officium, & ad propagationem communitatum institutus; quare perinde, ac alii contractus subjacet dispositioni Magistratûs. Nihilominus Ecclesia potestatem hanc principibus Christianis respectu fidelium interdixit, sibi que propriam reservavit. Ratio est 1. quia ita decuit, ut, postquam contractus matrimonii ad Sacramenti dignitatem est elevatus, Trid. Sess. 24. de Sacram. matrim. Can. 3. & 4. fideles iis subiecti non stringantur. Tann. de Matr. thesi 137. Ratio est 2. quia plurimum interest propter Sacramenti dignitatem hac in re uniformitatem inter omnes Christianos existere. Laym. cit. n. 3.

403. Q. 3. *An etiam Episcopus impedimenta matrimonii inducere possit?* R. negativè; sed debent universalibus Canonibus à summo Pontifice, vel generali Concilio decerni. Est communis, & constat ex praxi Ecclesiæ. Ratio est: quia causæ, quibus matrimonii valor vertitur semper gravissimæ judicatæ sunt; ut proinde universali Pontificis jure de-

definiri debeant. Et quanquam summus Pontifex per particularem sententiam exiusta, & gravi causa matrimonia quibusdam interdiceret, non faciliè tamen tali potestate utitur. Ità citatus Laym. n. 4.

Q. 4. *An leges Ecclesiasticae de impedimentis matrimonii, praesertim dirimentibus, etiam haereticos obligent?* R. cum Gob. tr. 9. s. 1. à n. 27. affirmativè. Hæresis enim non sufficit ad eximendum quempiam obligatione impedimentorum; sicut non sufficit ad eximendum ab aliis obligationibus per baptismum contractis. Unde concludit Gob. cit. omnia matrimonia hæreticorum cum impedimento etiam juris Ecclesiastici esse irrita; excipit tamen impedimentum Claustrinitatis, & raptus; quod utrumque à Concilio Tridentino inductum, probabilissimum est nunquam esse promulgatum in terris Lutheranorum, & Calvinistarum.

§. II.

De Impedimentis impedientibus tantum.

Q. 1. *Quae sint impedimenta tantum impedientia?* R. praeter peccatum mortale, & excommunicationem, in quibus illicitum omnino est matrimonium contrahere; Impedimenta impedientia tantum sequentibus versibus ab Authoribus stringi solent.

*Ecclesia vetitum, nec non tempus feriarum,
Atq; catechismus, crimen, sponsalia, votum,
Impediunt fieri, permittunt facta teneri.*

Vel ut Layman habet hic c. 15.

Interdico, dies, crimen, sponsalia, votum.

406. Q. 2. *Quid intelligatur per Ecclesia vetitum?*
R. intelligi prohibitionem, seu interdictum
Ecclesiæ, quod fit ab Episcopo, vel Paro-
cho ob dubium impedimenti alicujus, vel
inhabilitatis inter copulandos, Laym. l. 5.
tr. 10. p. 4. c. 15. n. 1.
407. Q. 5. *Quid intelligatur per tempus feriarum?*
R. intelligi tempus sacratum, quod à prima
Adventûs Dominica usque in diem Epipha-
niæ inclusivè, & à feria 4. Cinerum inclusi-
vè usque ad octavam Paschatis inclusivè
currit, Trid. Sess. 24. c. 10. de ref. matr.
Ubi observa cum communi; his tempori-
bus non prohiberi omnes absolutè nuptias,
sed *solennes tantum*, illas videlicet, quæ fiunt
cum benedictione nuptiali, & solennis
pompe, traductione cum solenni convivio,
aliisque lætitiæ signis, Sanch. l. 7. D. 7. n.
17. Perez, Hurtado &c. Idcirco nullo com-
muni jure interdicitur, nè quis matrimo-
nium ineat sinè benedictionibus, & solemnâ
illa' deductione sponsæ, convivioque immo-
derato; consequenter non aget Parochus
quidquam adversus Synodum Tridentinam,
si tempore Adventûs, aut quadragesimæ as-
sistat matrimonio non solenni benedictioni-
bus dilatis in aliud tempus, uti & deductio-

ne, atque conviviō. Non est tamen facile admittendum, nisi urgeat necessitas, ut si in mortis periculo constitutus concubinam ducere velit. Quod praxim attinet, etiam pro assistentia non solenni tempore feriarum Parochi licentiam petere solent ab Episcopo. Cæterum probabile est solas benedictiones nunc prohibitas esse sub mortali; modestam autem traductionem, & convivium non nisi tunc, cùm scandalum est annexum.

Q. 4. Quid intelligatur nomine Catechismi? 408.

R. intelligi responsionem pro infante, quando suppleatur ceremoniæ post baptismum collatum in necessitate. Impedimentum juxta Sanch. l. 7. de 10. n. 12. Fill. Fagund. &c. sublatum videtur à Trid. Sess. 24. de ref. matrim. c. 2.

Q. 5. Quid nomine criminis intelligatur? 409.

R. cum Laym. l. 5. tr. 10. p. 4. c. 15. intelligi quædam crimina, ob quæ, quasi pœnitentiæ locò, abstinencia à conjugio, antiquis Canonibus decreta erat. Sunt autem hæc: 1. Uxorididium, 2. Presbyterididium. 3. Matrimonium cum moniali scienter initum. 4. Susceptio propriæ prolis de fonte baptismali ad impediendam redditionem debiti. 5. Publica pœnitentia, quàm diu durat. 6. Ratus sponsæ alienæ. 7. Incestus cum consanguineis conjugis, aut sponsæ adhuc viventis. Hoc *Criminis* impedimentum per non usum sublatum est, ut

R s

idem

idem Laym. docet complures alios referens, id ipsum sentientes.

410. Q. 6. *Quid intelligatur per impedimentum sponsalium?* R. intelligi, quòd sponsalibus legitime contractis, nisi iusta de causa solvantur, licetè cum alia matrimonium contrahi non possit. Coninck, Fill. Bonac. apud Busenb. tr. 6. c. 3. d. 1.
411. Q. 7. *Quale votum tantum impediatur, & non etiam dirimat matrimonium?* R. simplex votum castitatis. 2. Votum amplectendæ Religionis. 3. Votum matrimonium non ineundi. Quæ vota illicitum reddunt matrimonium, licetè illud non invalident, uno casu excepto: si uxor in sæculo continentiam vovens marito licentiam dedit sacros Ordines suscipiendi; quo casu defuncto marito, nec quidem validè ad secundas nuptias transire potest, sicut constat ex c. *quia sunt*. 10. D. 28. Pro pleniori notitia.
412. Q. 8. *Quid intelligatur per Votum Simplex? quid per Votum Solenne castitatis?* R. Votum solenne est omne, & solùm illud, quod emittunt vel Clerici ex constitutione Ecclesiæ, dum ordinantur in Subdiaconos, vel quod emittunt Novitii, aut Religiosi dum edunt professionem Religiosam. Cætera vota castitatis simplicia nuncupantur. Vota autem post biennium Novitiatûs in Societate JESU emitti solita simplicia quidem sunt; quemadmodum tamen emittentem verum Religiosum efficiunt, ità etiam matrimonium

nium non tantum impediunt, sed & dirimunt. Bulla Greg. 13. Ascendente Domino, licet ante contractum non dissolvant, ut bene docent Vasq. l. 2. d. 165. c. 3. Sanch. l. 5. moral. c. 1. n. 9.

Q. 9. An prater adducta impedimenta alia adhuc sint, quae matrimonia reddant tantum illicita? R. tria adhuc assignari posse. 1. Clandestinitatem, ubi Tridentinum non est receptum. 2. Omissionem denunciatorum, seu proclamationum. 3. Omissionem benedictionis; pro quorum pleniore noticia.

Q. 10. Quid circa Clandestinitatem sit observandum? R. sequentia: 1. clandestina matrimonia, quae videlicet sine denunciationibus, sine Parocho & testibus contrahuntur, etiam ante Tridentinum fuisse prohibita à multis Conciliis, ut testatur Leander de Matr. 7. q. 2. Gonzal. &c. 2. Quantumvis fuerint sic prohibita, non fuisse tamen invalida ante Tridentinum, ut ipsum hoc Concilium definit Sess. 24. c. 1. de reform. 3. Etiam defactò, quanquam illicita sint, valida tamen esse, ubi Tridentinum non est receptum; ubi verò receptum est, omnino sunt irrita. Ratio est: quia, cum Concilium Tridentinum Sess. 24. c. 1. cit. simpliciter invalidet contractum clandestinum, consequenter tollat materiam, & formam matrimonii clandestini solum ubi est receptum, sequitur, ubi receptum non est, contractum

non

non invalidari, ac per consequens subsistente materia, & forma matrimonium quoque subsistere. Rationes verò, quare Concilium clandestina matrimonia, nulla esse voluerit, sunt 1. quia cùm matrimonia clandestina probari non possent, facile conjuges commiscebantur cum aliis absque adulterii nota; imò transitus fiebat ad alias nuptias, cum perpetuo adulterio, negabantur proles ex illo conceptæ esse propriæ, cum gravi prolium, & boni publici detrimento. 2. Quia clandestinitas perpetuus fuit fons, & origo rixarum inter proles, & parentes, cœterisque consanguineos. 3. Sæpe contrahebantur cum impedimentis, quæ facilè detegi potuissent, si nuptiæ fuissent in facie Ecclesiæ celebratæ. Sanch. l. 3. D. 3. n. 3. Observandum. 4. licèt denuntiationes ad tollendam clandestinitatem requirantur; iis tamen omissis matrimonia non reddi invalida, dummodò coram Parocho, & testibus fuerint contracta. Sanch. l. 3. D. 5. n. 3. Plura de his infra, ubi de impedimento dirimentis clandestinitatis actum fuerit.

415. Q. II. *Quæ de Denuntiationibus sint scienda?*
 R. summam illa exhiberi à Trid. Sess. 24. c. 1. de reform. matr. ubi sic: *precipit* (sacra synodus) *ut impoſterum, antequam matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium Parocho, tribus continuis diebus festiuis, in Ecclesia, inter Missarum solennia publicè denuntientur, inter quos matrimonium sit contrahendum; quibus de-*

denuntiationibus factis si nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonii in facie Ecclesie procedatur, - - - Quod si aliquando probabilis fuerit suspicio, matrimonium malitiosè impediri posse, si tot praecesserint denuntiationes; tunc vel una tantum denuntiatio fiat, vel saltem Parocho, & duobus, vel tribus testibus presentibus matrimonium celebretur. Deinde ante illius consummationem denuntiationes in Ecclesia fiant; ut, si aliqua subsunt impedimenta, facilius detegantur; nisi Ordinarius ipse expedire iudicaverit, ut praedictae denuntiationes remittantur, quod illius prudentia, & iudicio sancta synodus reliquit. Ex his colligitur 1. graviter peccare contrahentes matrimonium omisis denuntiationibus, nisi impetrata prius dispensatione, quod Perez D. 42. s. 1. n. 7. verum esse censet, si etiam una tantum omitteretur. Oppositam tamen Perezio sententiam probabiliorem censet Kugler tr. de Matr. n. 226. si Parochus moraliter certus sit de carentia impedimenti. Itè graviter peccare Parochum eas absque justa causa, & dispensatione omittendo. Sanch. l. 3. D. 5. n. 6. Pœna verò, quæ statuitur Parocho c. fin. de clandestina despons. suspensionis ab officio per triennium, est sententiæ ferendæ, ut colligitur ex voce: *suspendatur*. Colligitur 2. denuntiationes fieri debere à proprio sponso Parocho. Unde si sponsi sint diversis Parochis subjecti, in utriusque Parochia fieri debent, Sanch.

Sanch. l. 3. D. 6. n. 4. Nisi consuetudo obtineat, ut in ejus solùm Parochia fiant, in qua nuptiæ sunt celebrandæ. Laym. l. 5. tr. 10. p. 2. c. 4. n. 10. Cæterùm denuntiandi potestatem exercere potest Parochus seu per se, seu per alium. Kugler. tr. de Matr. n. 231. Colligitur 3. denuntiationes fieri debere in Ecclesia, quanquam etiam fieri possint in oratorio, vel juxta Ecclesiam, aliòve loco confluyente populo. Busenb. l. 6. p. 3. tr. 6. c. 3. dub. 1. Colligitur 4. fieri debere inter Missarum solennia; non improbandus tamen mos juxta Gob. tr. 10. n. 522. si fiant post concionem. Colligitur 5. fieri debere tribus diebus continuis festivis, per quos intelliguntur dies, quibus convenire solet in Ecclesia multitudo magna populi. Continui autem dies sunt, inter quos non interponuntur multi dies festivi v. g. aliquot mensium Barb. de officio Parochi p. 2. c. 21. n. 19. Regin. Bon. Colligitur 6. dispensationem in denuntiationibus pertinere ad Episcopos, & Vicarios Generales: hi enim etiam intelliguntur propriè per li Ordinarii. Probabiliter tamen potestas hæc extenditur etiam ad Abbates potestate Episcopali gaudentes. Barb. de potest. Episcopi. allegat. 32. n. 30. Gob. tr. 10. n. 504. qui n. 404. addit, Parochum, licèt dispensare non possit; posse tamen declarare leges de denuntiationibus in casibus duodecim, quos refert, non obligare; consequenter posse in illis

illis sine denuntiationibus procedere ad assistendum, dummodo moraliter certus sit de carentia impedimenti, & denuntiationes post contractum Matrimoniale fiant, si fieri possint.

Q. 12. *Quenam scienda sint in particulari de obligatione manifestandi impedimenta, incumbente tum sponsis, tum aliis consciis, tum Parocho?* 416.

Ex dictis facile constare finem denuntiationum, seu bannorum, seu proclamationum esse, ut, si quo impedimento sponsi inodati sciatur, id manifestetur; quæ quidem obligatio ita urget, ut quisunque conscius teneatur, per se loquendo, sub mortali in ipsum pandere. Ita omnes teste Gob. cit. n. 529. Rationes desumuntur tum ex mandato Divino de impediendo peccato proximi, quale est: si in peccato matrimonium contrahatur; tum ex reverentia Sacramenti; tum denique ex præcepto juris Ecclesiastici. Proinde sponsi cognito impedimento, aut illud manifestare debent, aut à matrimonio ineundo desistere. Ita teste Perez D. 43. l. 7. post Sanch. l. 3. D. 14. n. 2. communiter Doctores. Alius verò id sponse manifestare tenetur. Et hoc non tantum de casu, quando sponsi malitiosè volunt contrahere; sed etiam dum impedimentum ignorant intelligit Dicastillo D. 3. dub. 28. n. 291. Oppositam tamen per quam probabilem censet Gob. tr. 10. n. 532. Quod intelligendum de casu, quo non subest periculum,

culum, nè postea manifestetur. Nec obstat, quòd impedimentum proveniat ex delicto, sitque notum uni soli, dummodo possit detegi utiliter, & sine magno proprio incommodo, ac scandalo, uti & sine malo tertii innocentis. Sanch. l. 3. D. 13. n. 4. Sufficit autem ad impedimentum probandum testis de visu, uti & auditu ex persona fide digna; licèt non sit standum ejus testimonio, nisi testetur de consanguinitate *c. licèt ex quadam* de testibus, & attestat. Porro si testis manifestare vult impedimentum conjunctum cum infamia, prius monere debet obnoxium impedimento, ut desistat à cogitato matrimonio. Si non proficiat, repetenda est monitio coram aliquo bono viro, aut femina. Si & hoc non proficit, dicet Ecclesiæ. Sanch. cit. 3. Demum Parochus cognito impedimento tenetur prohibere matrimonium, & remittere ad Episcopum, vel ejus Officialem; neque potest assistere. Sanch. l. 3. D. 15. n. 11. nisi ex sola Confessione cognitum haberet; quo casu prohibere non audebit, sive publicè, sive privatim expetatur; imò neque admonere, nisi in Confessione. Quòd si tamen monitione tali facta non absque magno scandalo matrimonium omittere possent, aut omittere nollent, suadebit, ut contrahant sub conditione: *si Papa dispensaverit*, animo cohabitandi ut fratres, dum obtineatur dispensatio.

Perez D. 43. l. 7. n. 6. Si & hoc nolint, tenetur assistere.

Q. 13. *Quæ scienda de Benedictionibus?* R. 417.
 summam & hæc complectitur Trid. Sess. 14. c. 1. de ref. Matr. ubi sic: *Eadem sancta synodus hortatur, ut conjuges ante benedictionem sacerdotalem in templo suscipiendam in eadem domo non cohabitent, statimque benedictionem à proprio Parocho fieri, neque à quoquam, nisi ab ipso Parocho, vel ab Ordinario licentiam ad prædictam benedictionem faciendam alii sacerdoti concedi posse, quacunque consuetudine, etiam immemorabili, quæ potius corruptela dicenda est, vel privilegio non obstante. Quod si quis Parochus, vel alius sacerdos, sive Regularis, sive Sacularis sit, etiamsi id sibi ex privilegio, vel immemorabili consuetudine licere contendat, alterius Parochia sponso sine illorum Parochi licentia matrimonio conjungere, aut benedicere ausus fuerit; ipso jure tam diu suspensus maneat, quamdiu ab Ordinario ejus Parochi, qui matrimonio interesse debebat, seu à quo benedictio suscipienda erat, absolvatur. Unde colligitur 1. peccare sponso in locis, in quibus adhiberi solent benedictiones, si eas omittant; venialiter tamen tantum, nisi scandalum grave, aut gravis contemptus annexus foret. Gob. tr. 10. n. 562. Navarr. in manuali c. 22. Sanch. l. 7. D. 82. n. 6. cum pluribus. Id nihilominus intelligendum est de nuptiis primis: secundæ enim non benedicuntur, nisi primæ non fuissent be-*

nedictæ. Cùm conjux alter viduus est, sal-
tèr si priùs non fuit benedictus, Consuetu-
do est quorundam locorum, ut benedicatur
Sanch. cit. n. 24. Colligitur 2. benedictio-
nes fieri debere in templo à proprio Parocho,
sinè cujus licentia si quis benedicat, suspen-
sus sit ab officio, & beneficio: cùm ad unum
à Concilio non restringatur. Est tamen su-
sponsio hæc solùm à judice ferenda. Ità
rursus Sanch. cit. n. 27. Si sponsi sint potest
benedicere; uterque enim est proprius.
Gov. n. 566.

§. III.

De Impedimentis dirimentibus
in genere.

418. Q. I. *Qua sint impedimata dirimentia matri-
monium?* R. illa numero quindecim
sequentibus versibus exhiberi.

*Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Ætas, affines, si clandestinus, & impos,
Raptaque sit mulier, nec parti reddita ius.
Hæc socianda vetant connubia, facta re-
tractant.*

419. Q. 2. *An sciens, vel dubitans de impe-
dimento dirimente valide contrahat?* R. si in-
fidelis sciens, vel dubitans de impedimento
juris

juris Ecclesiastici tantum v. g. consanguinitatis, vel affinitatis extra primum gradum contraxit matrimonium, validum est, post conversionem. Non item, si impedimentum est juris naturalis. Ratio est: quia tempore infidelitatis non erat subjectus Ecclesiae. Fidelis vero sciens, & ignorans seu Ecclesiastici, seu naturalis juris impedimentum, invalidè contrahit; licet ignorans invincibiliter, non peccet. La Croix l. 6. p. 3. n. 525. Quod si verò fidelis absolutè putet adesse impedimentum, dum non adest, invalidè contrahit. Avers. q. 5. n. 2. Validè, si putet posse non subesse, aut eo non obstante fortè posse validè contrahi, intendatque facere, quod potest. Ex quo patet idem dicendum de dubitante, si impedimentum reipsa non subsit; si tamen dubium sit vincibile, peccat graviter contrahendo, priusquam dubium deponat: quia contrahit præcepto gravi de non contrahendo cum impedimento. Ita idem Avers. apud La Croix l. 6. p. 3. n. 53.

Q. 3. Quomodo practicè sit procedendum, quando advertitur impedimentum, vel oritur pruden de eo suspicio? R. sponsi cognito post sponsalia impedimento dirimente tenentur desistere à nuptiis, donec impetretur dispensatio. Si verò id sinè grandi infamia facere non possent, possent pergere non simulando se consentire: sic enim mentirentur, sed consentiendo, quantum possunt; Ecclesia enim in tali casu non prohibet,

bet, ut contrahant, quantum possunt; nec per hoc formaliter simulant administrationem Sacramenti; sed tantum simulant contractum, qui secundum se non includit actionem sacram, priusquam sit completus; matrimonium tamen illud non valebit, quia manet inhabilitas. Itaque tales debent habere animum non consummandi, priusquam obtinuerint dispensationem, & matrimonium revalidarint. Ita rursus La Croix cit. n. 539. Nunc de singulis singulatim.

§. IV.

De primo Impedimento, quod est error.

421. **Q.** I. *Quotuplex sit error, qui intervenire potest, & solet, in contractu matrimoniali?*
R. cum Lessio. de Matr. n. 136. esse quadruplicem. 1. Est *personæ*, cum una persona pro alia supponitur, v. g. Truta pro Berta. 2. *Conditionis servilis*, dum contrahens cum ancilla putat se cum libera contrahere, de quo agetur §. sequente. 3. Est *qualitatis*, dum credit se contrahere cum nobili, vel virgine, quæ est plebeia, aut corrupta. 4. Est *fortune*, dum sponsa putatur dives, & est pauper. Error hic etiam dici potest qualitatis, sed extrinsecæ. Singuli ex his erroribus dividuntur in *antecedentem*, qui antecedit

cedit omnem liberam voluntatem; unde invincibilis est, & inculpabilis. 2. In consequentem, qui sequitur aliquam errantis voluntatem, ac ideo est voluntarius, ac culpabilis. 3. In concomitantem, qui est tantum comitans, incidens, vel non dans causam actui, nec inducens ad volendum, estque tunc quando is, qui errat circa personam, vel qualitatem, ita animo afficitur, ut eam adhuc ducere vellet, quamvis sciret esse aliam, vel aliter qualificatam.

Q. 2. *An tum error antecedens, tum con-* 422.
comitans invalidet matrimonium, si error sit de persona? R. invalidat, & quidem jure naturæ. Est communis. Ratio est: quia error sive antecedens sit, sive concomitans personæ tollit consensum matrimonii cum hac persona; cum errans non consentiat, nisi in eam personam, quam animo concepit, quæque illius est objectum substantiale. Accedit, quod error circa substantiam omnes contractus invalidet; ergo & contractum matrimonii. Aliud est de errore consequente: quia cum error hic voluntarius sit, contractus subsistit.

Q. 3. *An error solius qualitatis seu intrinse-* 423.
ca, seu extrinseca, saltem antecedens, dirimat? R. cum Sanch. l. 7. D. 18. & communissima negativè Ratio est: quia cum hoc errore fiat mutuus contrahentium consensus, qui nulla lege aut canone irritatur; ergo etiam cum illo subsistet matrimonium. Ratio ulterior est:

est: quia talis error tantum tollit consensum circa aliquod ignoratum, quod non est de substantia; in personam enim verè consentitur. Et hoc verum est, tametsi error dolo fuisset inductus, ut ex eodem Sanch. l. cit. constat. Ratio est: quia etiam hic error habet se tantum per modum causæ extraneæ motivæ, aut impulsivæ, ita ut non impediatur consensus substantialem circa personam. Excipe tamen 1. nisi qualitas sive internè per expressam intentionem, sive externè in contractu apponatur per modum conditionis: tali casu enim qualitas fit pars objecti principalis; vel est id, in quo fundatur objectum principale, ita ut ablata ea qualitate objectum non intendatur Laym. l. 5. tr. 10. p. 4. c. 2. n. 2. cum aliis. Ratio est: quia in actibus conditionatis deficiente conditione deficit actus. 2. quia actus agentium non agunt ultra intentionem. Excipe 2. nisi error refundatur, seu redundet in personam, quod tunc juxta cit. Sanch. n. 38. accidit, quando erratur circa qualitatem, quæ certam personam designat, quæ contrahenti prius nota non erat, absque illa qualitate; nec constat mentem contrahentis fuisse in personam sibi præsentem, quæcumque illa sit, consentire.

424. Q. 4. Qualiter peccet, qui sive mentiendo, sive equivocando, sive conditionem suam dissimulando ansa, aut occasio est, ut contrahens erret? R. cum Kugler hic n. 1106. si inducatur

catur error circa substantiam, non est dubium, quin inducens peccet mortaliter: quia cooperatur ad matrimonium invalidum. Si verò contingat circa qualitatem, ut si dolo ac mendaciis puellam induxisti ad promittendum, debes abstinere à matrimonio; vel dolum, seu simulationem aperire. Si verò sinè tua culpa alter contrahens deceptus est; tunc ordinariè potes ab eo petere executionem contractûs. Si tamen defectus occultus in sponso gravis, ac perniciosus esset, ut morbus gallicus, lepra, &c. tunc sponsæ indicandus foret, vel à matrimonio abstinendum; cum alioquin gravis, & injusta perniciès sponsæ inferretur.

Q. 5. An graviter peccet, qui alterum inducit ad nuptias cum deflorata, quam is credit esse virginem, non ducturus, nisi talem esse putaret? R. vel inducens prævidet maritum in notitiam defectûs venturum, & ægerri-^{425.}mè laturum cum periculo magnarum discordiarum? vel non? si ità? graviter peccat dando ansam, & occasionem scandali, damni, & multorum criminum. Si non? non peccabit inducens, si defectum illum cum deflorata licitis mediis occultet. Colligitur ex Gob. tr. 9. n. 127. Ratio est: quia talis simulatio nec graviter adversatur justitiæ, nec charitati. Non justitiæ: quia non est in usu, ut contrahentes propria vitia prodant; præsertim si videantur non notabiliter nocitura; non charitati: quia nemo

S 4 cum

cum suo magno incommodo tenetur procurare proximi bonum.

§. V.

De II. Impedimento dirimente, quod est *Conditio*.

426. **Q. 1.** *Quid nomine Conditionis isthuc intelligatur?* **R.** licet aliqui per conditionis impedimentum intellexerint defectum conditionis sub, & cum qua contractum est matrimonium; nihilominus plerique Authores per Conditionem intelligunt statum *strictè servilem* in sponso, aut sponsa. Sunt autem *strictè servi*, qui ad instar aliarum rerum patrimonii possideri, vendi, & alienari possunt, & ii olim habebantur, qui bello capti erant, unde, & *mancipia* dicebantur, quasi *manu capti*. Apud Christianos servitus hæc nunc sublata est in honorem libertatis, quam per Christum consecuti sumus. Dantur tamen *servi adscriptitii*, vel *de gleba dicti*, qui agro colendo, vel prædio sunt addicti, ut inde recedere nequeant, ex quibus natæ proles *servi originarii* appellantur. Kugler hic n. 1107. & sequentibus.

427. **Q. 2.** *An stricta servitus semper dirimat matrimonium?* **R.** negativè. Sed ut dirimat, requiritur i. ut intercedat error, ita, ut pars libera nesciat alterum servituti subiectum. c. 2. de conjug. serv. Nec obstat, tamen

metfi error crassissimus sit. Sanch. l. 7. D. 19. n. 20. Itè licèt vincibilis sit. Mastrius D. 7. q. 14. n. 396. idque propter gravissima incommoda, quæ servitus adfert: multùm enim obstât tribus matrimonii bonis suprâ explicatis, bono videlicet *prolis*, bono *Sacramenti*, bono *fidei*; quibus providere servus non potest, itâ in Domini potestate constitutus, ut etiam vendi possit. Accedit; quòd error talis circa personam dirimat; ergo etiam circa conditionem. 2. Requiritur, ut liber contrahens cum serva ignoranter, conditionem suam, & statum deteriore; nam si status maneat æqualis, vel melioretur, non patitur ullam injuriam. Unde valet matrimonium servi cum serva, licèt serva putetur esse libera. Itè si servus contrahat cum libera, quam servam putabat. Sanch. cit. n. 23.

Q. 3. *An servi inter se, aut liber cum ser. 428.*
va sciens esse talem, & valide, & licitè contrahant Dominis invitis? R. affirmative: Itâ S. Thom. in supplem. q. 52. a. 2. Sanch. Less. &c. Ratio est: quia ad bonum publicum, & ad evitandas fornicationes jure naturæ, & divino concessa est potestas contrahendi. Peccat tamen servus juxta Coninck. D. 31. n. 32. Tamb. Perez. non petendo Domini consensum: quia id postulat reverentia Dominis debita. Per datam tamen facultatem jus Domini non imminuitur. Unde etiam post matrimonium, urgente sal-

tèm gravi necessitate, eum vendere potest. Aliud foret, si Dominus servum cum libera servitutis ignara, servitutem non detegendo, contrahere jubeat; tunc enim servus favore matrimonii manumittitur, & fit liber. Et si matrimonium invalidum intenderet Dominus, tali servo privari mereretur. Sanch. l. 7. D. 20. n. 1. Idem est, si servo cum tali contrahente Dominus cum dolo taceat, aut instrumenta dotalia, aut dotem conferat. Ità idem Sanch. l. cit. n. 6. & 9.

429. Q. 4. Si liber cum serva, aut è contra, in-
 eat matrimonium, cujus conditionem sequantur
 proles? R. Matris, ità, ut si illa libera sit,
 etiam proles liberæ evadant, & è contra.
 Hinc illud famosum: *partus sequitur ventrem.*
 Ut autem proles tales liberæ censeantur,
 sufficit, si mater fuit libera tempore con-
 ceptionis, vel partûs, vel intermedio, quo
 proles gerebatur in utero. Sanch. l. 7. D. 24.
 n. 10. & sequent. Ratio desumitur ex fa-
 fore libertatis, qui specialis esse solet. c. fin.
 de sent. & re judic.

§. VI.

De III. Impedimento dirimente, quod
 est *Votum.*

430. Q. I. Quale votum dirimat matrimonium?
 R. Præter votum simplex castitatis,
 quod emittunt Religiosi Societatis JESU
 post

post Novitiatum, dirimit votum solenne Professionis videlicet Religiosæ, & Castitatis SS. Ordinibus annexæ in latina Ecclesiâ; Græci enim ordinati licitè utuntur matrimonio ante Subdiaconatum contracto. Votum tamen habent post primæ uxoris obitum. Arcud. l. 7. c. 33. & 43. Quòd autem hæc vota solennia dicantur, non habent ab aliqua solennitate, cum qua fiunt, vel fieri possunt; sed ex sola Ecclesiæ constitutione, decernentis, ut vota hæc matrimonium dirimant. Suar. de Rel. l. 2. c. 10. n. 5. Sanch. Less. &c. Præterea matrimonium subsequens dirimit votum, quod uxor in sæculo manens emittit, postquam vir ex ejus licentia ordinatus est.

Q. 2. An votum solenne omne matrimo- 437
nium dirimat? R. negativè; sed votum solennis professionis in Religione approbata dissolvit matrimonium ratum, & impedit contrahendum; votum verò continentie sacris Ordinibus annexum, itèm vota simplicia in Societate JESU post Novitiatum emissa impediunt tantum contrahendum. Laym. tr. 10. p. 4. c. 3. n. 2. Unde invalidè contraheret, quisquis contraheret tali voto obstrictus, incurreretque insuper excommunicationem, nisi eam excuset ignorantia, etiam saltèm affectata Juris, quâ ignorat prohibitionem. Idem est de contrahente cum moniali Clem. 1. de consangu. &

& affin. Item metus gravis, seu qui cadit in constantem virum, Kugler hic c. 3. n. 1163. cum Sanch. l. 7. D. 28. n. 12. & Barb. in Clem. unic. de confang. n. 23. Matrimonium consummatum nec quidem professio Religiosa dirimit. Less. de matr. c. 5. n. 103. Suar. tom. 3. l. 9. c. 22. ac idè professio talis absque consensu conjugis facta, irrita est, si non jure naturæ, quod complures docent, saltèm lege Ecclesiastica. Ubi tamen notandum, licèt professio talis irrita sit, obligari tamen invalidè profitentem instar voti simplicis castitatis. Suar tom. 3. de Rel. l. c. 7. n. 6. nisi votum emisisset ex fine in Religione manendi. Quòd si compars consentiat, & in sæculo continentiam viveat, si senex sit, vel ipsa etiam Religionem profiteatur, si sit juvenis, est solutio thori, non vinculi, valètque professio. Suar. tom. 3. l. 6. c. 7. n. 8. Laym. &c.

§. VII.

De IV. Impedimento dirimente quod est *Cognatio*.

432. **Q.** I. *Quotuplex sit cognatio, qua dirimit matrimonium: Et esse triplicem: alia enim est naturalis, qua communiter consanguinitas dicitur; alia spiritalis; alia legalis. Cognatio naturalis seu consanguinitas, quasi sanguinis unitas juxta Laym. l. 5. tr. 10.*

p. 4 c. 4. n. 1. est vinculum personarum, quæ ab eodem, eoque propinquo stipite per carnalem generationem descendunt. Quòd verò consanguinitas à propinquo stipite desumenda sit rationem dat cit. Laym. quia virtus generativa propensa quidem est ad generandum simile sui; verùm quò magis à communi stipite, seu generante per succedentes generationes quibusdam quasi gradibus progressio fit, eò magis similitudo, seu proportio sanguinis minuitur. Pro majore dilucidatione.

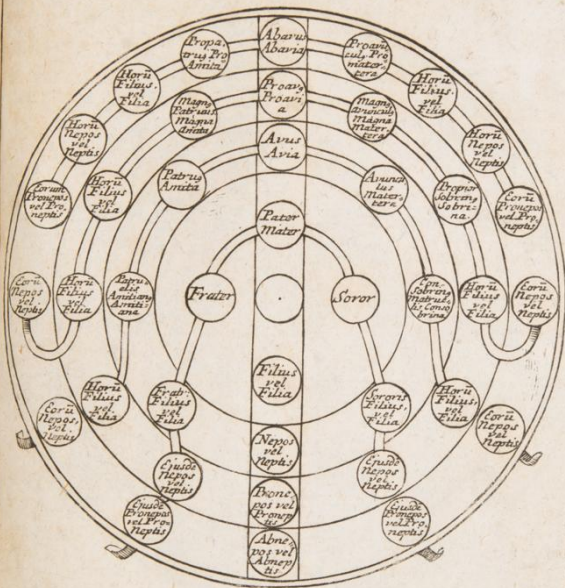
Q. 2. Quid sit linea consanguinitatis? R. 433.
cum eodem Laym. cit. n. 3. Est ordinata connexio personarum consanguinitatem inter se habentium. Est autem triplex hæc linea, videlicet: *linea descendentium, ascendentium, & transversa*. Prima est secundùm habitudinem stipitis, seu generationis ad eos, qui ab ipso per generationem descendunt. Patris videlicet ad filios, nepotes &c. Altera est secundùm habitudinem generatorum ad generantem, ut liberorum ad Parentes. Tertia est habitudo eorum, quorum neuter, aut nullus ab altero; sed uterque, aut omnes ab eodem generante descendunt, ut duo fratres à parentibus.

Q. 3. Quid nomine graduum consanguinitatis intelligatur? R. intelligi distantiam unius persone ab altera in eodem linea, sive scala Consanguinitatis. Finguntur enim gradus

duſ hi ad ſimilitudinem ſcalarum, quã ab uno gradu ad alterum ſeu aſcenditur, ſeu deſcenditur.

435. Q. 4. *Qua regula ſint pro gradibus compu-
tandis?* R. tres communiter ab Authori-
bus ſtatui. Prima eſt pro linea recta, tam
Canonico, quã Civili jure recepta: *tot
ſunt gradus in linea aſcendente, vel deſcendente,
quot ſunt perſona una dempta. Vel: tot ſunt
gradus, quot generationes.* Secunda eſt pro
linea obliqua, ſeu tranſverſa æquali: *Per-
ſona in linea tranſverſa equaliter à ſtipite diſtan-
tes eodem gradu inter ſe diſtant, quo diſtant ſin-
gula à communi ſtipite.* Tertia regula pro li-
nea tranſverſa inæquali eſt: *quot gradibus re-
motior perſona diſtat à communi ſtipite, totidem
gradibus ipſa perſona inæqualiter diſtantes, de
quarum conſanguinitate queritur, diſtant inter ſe.*
Jus Civile tot in linea tranſverſa ponit gra-
dus, quod ſunt perſonæ ſtipite dempto, &
ſic, quia frater, & frater dempto Patre duas
perſonas conſtituunt, in ſecundo gradu
ponentur. Licet autem regula juris Civi-
lis ſervetur in ſucceſſionibus hæredum; in
matrimonio tamen, beneficiis Eccleſiaſticis,
Capellaniis, & aliis rebus Eccleſiaſticis re-
gulæ juris Canonici ſunt obſervandæ. Gon-
zal. in c. 5. de conſanguin. n. 8. Regulas
has applica ſequenti Figuræ.

Figura facillimam præbens rationem indagandi gradus consanguinitatis, intra quos per Tridentini Canones connubium iure non liceat.

pro gradu com
niter ab Antio
linea recta, tam
ure recepta: tot
re, vel descendente,
ia. Vel: ut sunt
Secunda est pro
eria aequali: Per
diter a spirite adha
m, quo distans for
tia regula pro li
t, qui gradum re
t, quos distans re
distans, de
r, distans inter se,
suetia ponit gra
dipine tempo, &
tempo Patre duas
in secundo gradu
regula iuris Civ
bus hæredum; in
dicis Ecclesiasticis,
Ecclesiasticis re
obstante. Con
to a. s. Regula
uz.

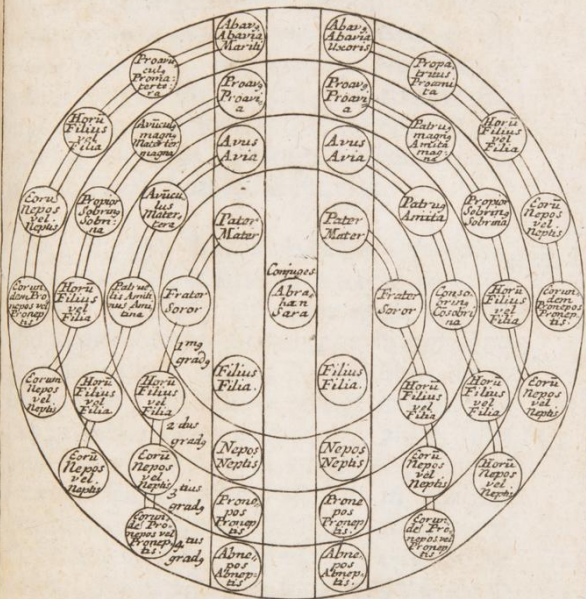
68

bro

Handwritten text in a circular or semi-circular arrangement, possibly a list or index, located on the right edge of the page. The text is partially obscured by the binding and the tool.

Arbor Affinitatis Canonica.

Q. 1. de
 in vicin
 tem le
 a. Rati
 dicunt o
 radum no
 de cro
 de compo
 no grad
 unt: an
 go nec n
 rebac u
 aio el a

Q. 6.
 Copia
 esse div
 tratione
 ribus li
 verit
 gradib
 no grad
 and li
 ubus fo
 re hoc
 r. Ra
 lura de
 umbra i
 l hura
 cum P
 11. 2. 7

Q. 5. In quo gradu non valeat matrimo-
nium? R. cum Gob. tr. 9. n. 163. non vale-
re in viciniore, quàm sit quintus; valere
autem in omni remotiore, quàm sit quar-
tus. Ratio est: quia Canones nunc absolu-
tè dicunt consanguinitatem ultra quartum
gradum non dirimere: sic enim cap. non de-
bet, de consanguinitate, dicitur: *Prohibitio
copulae conjugalis quartum consanguinitatis, & affi-
nitatis gradum - - non excedat.* Nec distin-
guunt: an in linea recta, vel transversa;
ergo nec non debemus distinguere. Quod
antehac usque ad septimum extensio fuerit,
ratio est ætas hominum brevior.

Q. 6. Quo Jure sit inductum impedimen-
tum Cognationis? R. Authores hac in re pror-
sus esse diversos: alii enim ajunt irritum
esse matrimonium jure naturæ in omnibus
gradibus lineæ rectæ, & aliquibus lineæ
transversæ; alii irritum volunt in solis pri-
mis gradibus lineæ utriusque; alii in solo
primo gradu lineæ transversæ, & primo ac
secundo lineæ rectæ, ità ut in reliquis
gradibus solo Ecclesiastico jure sit irritum.
Et de hoc primo gradu certum omnino vi-
detur. Ratio est: quia omnes gentes bene
institutæ ductu luminis naturalis horrent
connubia inter Parentes, & proles. 2. Quia
ipsa bruta instinctu naturæ refugiant coi-
tum cum Parentibus, ut apud Sanch. l. 7.
D. 51. n. 7. testantur Aristoteles, & Plinius.
3. quia

3. quia gentes abhorrent matrimonia inter fratres, & sorores; ergo multò magis ex ipsa natura inter Parentes, & liberos. Dereliquis gradibus probabilior videtur negativa. Ratio est: quia soli Parentes sunt principium per se; ergo illis solis debetur ea reverentia, ob quam jus naturæ matrimonia cum ascendentibus irritat. Quod de primo gradu lineæ rectæ dictum, probabilius etiam dicendum de primo gradu lineæ transversæ. Sanchez. l. 7. D. 52. n. 11. Bellarm. de Matr. l. 1. c. 24. Laym. Less. &c. Stat pro hac sententia autoritas Innoc. 3. c. *gaudemus* de divortiis, ubi decernit infideles conversos non esse separandos à Matrimonio in infidelitate contracto in secundo, vel ulterioribus gradibus consanguinitatis conjunctos; cum hi legibus Ecclesiæ non arctentur; ergo è contrario non lege Ecclesiæ, sed lege naturæ irritantur matrimonia cognatorum in gradu primo: alias Pontifex etiam gradum primum lineæ lateralis inclusisset. Accedit, quòd Aristoteles apud Sanchez cit. loco cit. solo naturæ lumine ductus censeat fratris cum sorore conjunctionem esse turpissimam. Et August. l. 15. de civitate Dei c. 16. ait. eam ex sola necessitate in mundi exordio licitam fuisse. Unde Sanchez l. 7. D. 51. n. 10. existimat urgente necessitate propagandi genus humanum etiam matrimonium Patris, & filix honestandum DEO dispensante, sicut dispensare po-

potest in quibusdam saltem improprie jure naturæ prohibitis, quæ non in omni circumstantia juri naturæ adversantur.

Q. 7. Quomodo practicè sit agendum Parocho, vel Confessario, quando dicitur, quod cognatio intercedat inter sponfos? R. Quamvis non debeat se velut judicem statuere in causis matrimonialibus; potest tamen veluti amicus, aut consultor interrogare: cur putetur adesse impedimentum? vel unde sit dubium? Ut autem veritatem compariat, scribat in parte inferiore chartæ nomen sponsi ad sinistrum latus, ad dextrum nomen sponsæ. Supra sponsum describat ordine semper ascendendo à proximioribus nomina cognatorum sponsi, qui ex hac parte dicuntur dedisse causam cognationis; similiter scribat in latere sponsæ, nec cesset à scriptione, donec perveniat ad communem stipitem, è quo sponsum, & sponsa sint mediatè generati. Si non reperitur talis stipites, certum est nullam adesse cognationem sed aderit fortè affinitas. Si verò perveniat ad communem stipitem, consideret, in qua linea sint sponsi: an in recta, vel transversa æquali, vel inæquali. Applicet dein regulas supra datas, & si eos invenerit intrà quatuor gradus, dicat adesse impedimentum; si ultra quartum gradum, dicat nullum adesse. Gob. tr. 9. n. 165. & 166.

439. Q. 8. *Quid sit cognatio legalis, & quomodo dirimat matrimonium?* R. Est propinquitās personarum proveniens ex adoptione perfecta, quæ tunc est, quando homo liber adoptatus auctoritate Principis transit in potestatem adoptantis tanquam hæres necessarius ex testamento in quarta parte, & ab intestato in totum. Ubi observa raram apud Catholicos esse hanc cognitionem. Kugler de matr. n. 1375. Econtra imperfecta est, quando homo etiam alieni juris assumitur in filium non transeundo in adoptantis potestatem, & non tanquam hæres necessarius ex testamento, sed tantum ab intestato per potestatem Judicis inferioris ex consensu solius adoptantis. Cognatio inter adoptantem, & adoptatum dicitur *Paternitas*; inter adoptatum, & liberos adoptantis, *fraternitas*; inter uxorem adoptantis, & adoptatum, item inter adoptantem, & uxorem adoptati *affinitas*. Porro linea Paternitatis hæc est; adoptans cum adoptato est in primo gradu; adoptans cum liberis adoptati in secundo; cum ejus nepotibus in tertio; cum pronepotibus in quarto. Linea fraternitatis est; liberi adoptantis cum adoptato sunt in primo; nepotes adoptantis cum adoptato in secundo; pronepotes in tertio; abnepotes in quarto. Affinitatis hæc: adoptans, & uxor adoptati. Item uxor adoptantis, & adoptatus sunt legaliter affines. Liberi adoptati cognitionem non

non contrahunt inter se. La Croix l. 6. p. 3. à n. 587. Ut adoptio matrimonium dirimat, debet esse perfecta, Sanch. l. 7. D. 63. n. 9. quæ si adsit, licet non pauci doceant eam matrimonium dirimere inter adoptantem, ejusque descendentes, usque ad quartum. Sanch. tamen l. 7. D. 63. n. 34. cum Gob. tr. 9. n. 177. probabilius esse censet, quòd tantum dirimat inter adoptantem cum personâ adoptata, & omnibus ejus descendentibus, qui tempore adoptionis existebant in potestate personæ adoptatæ. Vide Kugler de matr. n. 1373. 1374 & seq.

Q. 9. *Quid sit cognatio spiritualis? & quo modo matrimonium dirimat?* R. esse illam, quæ jure Ecclesiastico oritur inter personas aliquas ratione Baptismi, & Confirmationis. Personæ ratione Baptismi contrahentes designatæ sunt supra in Sacramento Baptismi, Ratione Confirmationis eandem contrahentes designat hic versus:

Confirmans, Confirmatus, Confirmatiq; parentes.

Dirimit autem matrimonium inter has personas tantum, non inter descendentes, aut ascendentes c. de cognat. Spirit. 6. c. v. *veniens*, 6. de Cognat. Spirit. & constat ex Trid. Sess. 24. c. 2. de ref. Matr. Nisi excuset intentionis defectus, aut ignorantia tollens moralem libertatem. Gob. tr. 9. n. 171. & 173.

§. VIII.

De V. Impedimento dirimente, quod est crimen.

441. **Q.** 1. *Quid sit impedimentum criminis? & quo jure matrimonium dirimat?* R. est scelerata quædam conjunctio, quâ conjux adhuc vivente sua comparte cum alio, vel alia de matrimonio ineundo cum crimine aliquo conspirat, Sporer de Matr. n. 98. Est impedimentum solius juris Ecclesiastici, Sanch. l. 7. D. 79. n. 42. Laym. l. 5. tr. 10. p. 4. c. 10. n. 1. Bonac. Sporer &c. Unde infideles non ligat. Cœterum ut crimen Matrimonium dirimat, debet unus ex conspirantibus esse in vero matrimonio, Kugler de matr. n. 1329.
442. **Q.** 2. *Quotuplex sit crimen dirimens matrimonium?* R. cum Tambur. l. 8. tr. 1. de imped. c. 6. Perez, Sporer crimen hoc esse quadruplex videlicet 1. conjugicidium solum, quod etiam vocatur machinatio. 2. Conjugicidium cum adulterio. 3. Adulterium cum promissione futuri matrimonii. 4. Adulterium cum matrimonio irrito vivente altero conjuge.
443. **Q.** 3. *Quandonam ob conjugicidium impedimentum incurritur?* R. Conjugicidii impedimentum incurritur, quando ex prævia conspiratione aut vir occidit uxorem suam, vel uxor maritum ea intentione: ut cæde patrata, & effectu secuto, simul ma-

trimonium contrahant. Sanchez l. 1. D. 78. n. 9. Laym. cit. c. 10. n. 2. Prærequiritur proinde 1. conspiratio. 2. Intentio mutuò manifestata contrahendi matrimonium. 3. Cædes verè, & in effectu secuta. Sufficit autem influxus moralis in cædem per consilium, mandatum, preces, minas, cohortationes, &c. dummodò cædes vi talis influxus sequatur. Non sufficit rati habitio cædis absque conspiratione facta Laym. n. 1. Less. Leander &c.

Q. 4. Quando nam ob conjugicidium cum adulterio id ipsum incurratur? R. Ut homicidium conjunctum adulterio dirimat requiritur pariter 1. ut mors verè sequatur. 2. Ut adulterium præcedat mortem. 3. Ut adulterium sit formale ex utraque parte, siue, ut utrique constet, quòd unus sit ligatus. 4. Ut alteruter conspirantium sit in vero matrimonio: aliàs enim non erit adulterium. Machinatio autem adulterio conjuncta hoc habet speciale, quòd sufficiat fieri sinè conspiratione, dummodò ad sit intentio matrimonium cum adultera contrahendi; tamen si intentio sit in solo occidendo. Sanchez l. 7. D. 78. n. 14. Bonac. Less. &c. Item tamen si præter hanc intentionem, & finem ad sit alius etiam primarius finis, v. g. ut vir ab uxore non accusetur, Less. in auct. v. *matrimonium* casu 10. Item tamen si vir uxorem occidens incertam aliam quam ducere velit; dummodò omnes in-

certæ expressè sint intentæ, & cum omnibus adulterium præcesserit. Sanch, cit. n. 18. Perez, Bonac, &c. Sufficit prætereà, licet non occidatur propria, vel proprius conjux, sed compartis. Sanch, l. 7. D. 78. n. 2. Bonac, &c.

445. Q. 5. *Quando dirimat adulterium solum?* R. tunc solum dirimere, quando est conjunctum promissioni de contrahendo matrimonio, post conjugis mortem. Requiritur autem ex parte adulterii 1. ut sit formale, seu notum utrique parti, 2. Ut sit verum, non autem solum existimatum, 3. Ut sit perfectum per perfectam carnalem copulam. 4. Ut adulterium, & promissio fiant vivente legitimo conjugè adulteri. Ex parte promissionis verò requiritur 1. Ut promissio sit vera, non ficta; 2. Nè sit ante patratum adulterium revocata. 3. Ut sit aliquo signo externo manifestata. Laym, l. 5. tr. 10. p. 4. c. 10. à n. 3. Sanchez, l. 4. D. 79. n. 9. Tamb. Perez, Bonac, &c. Ut juramento firmetur non requiritur. Sanchez cit. 29. Tamb, &c.

446. Q. 6. *Quando dirimat adulterium cum matrimonio attentato?* R. ut adulterium tale dirimat, requiri 1. conditionis Q. præcedente pro adulterio requisitas. 2. Requiritur, ut ante adulterium habeatur notitia de vivente conjugè. Unde si Berta ante hanc notitiam adulterata esset cum Titio, ac dein acceptâ notitiâ matrimonium cum illa
atten-

attentaret, non incurreret criminis impedimentum; incurreret verò si ante notitiam sponsalia, vel matrimonium contraxisset, & post notitiam acceptam adulteraretur cum Titio Sanch. cit. n. 32. Gob. tr. 9. n. 209. & n. 210. Tamb. Sporer &c. Porrò notitia de morte conjugis tunc habetur, quando habetur moralis certitudo de ipsa. Sanch. l. 2. D. 46. n. 6. Laym. l. 5. tr. 10. p. 3. c. 3. n. 1.

§. IX.

De VI. Impedimento dirimente, quod est cultûs disparitas.

Q. 1. *Quid sit cultûs disparitas?* R. per diversitatem cultûs in Jure, & Theologia intelligi diversitatem Religionis, non quamcunque, sed illam solam, quæ est inter baptizatum, & non baptizatum, & vicissim. Gob. tr. 9. n. 214. Ex quo colligitur 1. Infidelis cum infideli matrimonium esse validum. Sanch. l. 7. D. 73. n. Perez, Leander &c. 2. Tales infideles conversos non posse solvere matrimonium. Sanchez cit. D. l. 7. 74. n. 1. Perez &c. Quod si unus infidelium convertatur, & alter sine injuria creatoris cohabitare nolit, potest matrimonium etiam quoad vinculum solvi. Sanch. cit. n. 12. Fill. n. 241. Vide dicta de divorcio §. 3. Colligitur 3. Quamvis matrimonium fidelis Catholici cum hæretica, & vicissim, sæpe sit periculosus, quàm fidelis,

T 4

cum

cum infideli; continua tamen Ecclesiæ praxi patere illud esse validum. Hujus occasione.

448. Q. 2. *Quæ circa talia matrimonia Catholicæ cum hæreticæ, & vicissim, in praxi sint observanda?* R. observanda esse sequentia. 1. Si necdum sit promissum, dissuadeatur: quia Ecclesia multis locis illud prohibet ob periculum perversionis Catholicæ personæ, & prolium, turbationis rei domesticæ, & observationis Festorum, jejuniorum &c. Si persona Catholica sic monita non acquiescat, & pericula censeantur proxima, neganda est illi absolutio: quia non habet propositum vitandi omne mortale. 2. Si sponsalia sint inita, rescindatur: hæc enim est causa sufficiens. Nec satis est, quod acatholicus spondeat libertatem Religionis, vel conversionem: quia fallax est, quod amor extorquet, si non præcedat conversio actualis. 3. Si contractum sit, neganda non est absolutio polenti de peccato. 4. Parochum, & testes tali matrimonio illicitè, id est, sinè justis causis assistentes probabiliter peccare, utpotè rei illicitæ cooperatores. La Croix l. 6. p. 3, n. 646.

§. X.

De VII. Impedimentis dirimente
quod est *vis & metus*.

449. Q. 1. *Quid hic vocabulo: vis, intelligendum veniat?* R. intelligi omne id, quod impedit libertatem matrimonii seu phy-

physicam, seu moralem: siquidem Ecclesia vult, ut libere omnino contrahatur. Patet ex Trid. Sess. 24. c. 9. de ref. matr. Ac ideo nec ad contrahendum, incuti debet. Excipitur tamen casus, quo ex matrimonio gravissima scandala præviderentur: tunc enim Episcopus per pœnas id ipsum prohibere potest. Pign. tom. 4. consult. 11. Cœterum *vis* idem hic significat, ac *violen-tia*. Quamvis autem voluntas non possit pati vim, quando urgetur ad consensum alicui, cui valde renititur; cum tamen non renitatur alicui, nisi quod valde metuit, hinc *per vis* propriè hæc intelligitur *metus*.

Q. 2. Qualis debeat esse vis, seu metus, ut ^{450.} sufficiat ad matrimonium dirimendum? R. I. metum hunc debere esse *gravem*, quo probabiliter, & non vanè timeatur aliquod malum grave; seu jam grave sit absolutè, id est, quod omnes habeant pro gravi; seu sit grave respectivè, quod grave est respectu conditionis hujus personæ. Et metus talis est, qui dicitur *cadere in virum constantem*. 2. Debet esse *injustus*, id est; incussus à tali homine, qui non habeat jus incutiendi. 3. Ut incussus sit in ordine ad *extorquendum matrimonium*, non alio fine. Gob. tr. 9. à n. 246. Ex quo colligitur ad dirimendum matrimonium non sufficere metum levem, nec metum *gravem ab intrinseco* provenientem: hic enim potius conceptus

dicitur à metuente, quàm incussus. 3. Non sufficere metum *juste incussum*, ut si iudex cognitâ causâ etiam carcere compellat ad matrimonium ineundum.

451. Q. 3. *Qua signa, unde conjectura desumi possunt, intervenientis vis, vel metus?* R. I. est: pallor vultûs, & vox submissa, quâ sponsa aliquoties interrogata à Parocho tandem consensum expressit. 2. Multa festinatio in contrahendo. 3. Antecedens animaversio, & repugnantia nubendi. 4. Protestationes antecedentes de non volendo talem maritum. 5. Si nulli consanguinei illius, qui metum passus est, intervenerint. 6. Si metum inferens voluerit celare matrimonium. 7. Si quasi clam, & noctu initus sit contractus. Sperell. decis. 5. 72. 79. 94.

452. Q. 4. *An, qui ex metu gravi init Matrimonium sciens tale matrimonium esse nullum, peccet?* R. si init cum intentione exercendi actus permixtos veris conjugibus, peccat mortaliter. Ratio est: quia habet animum exercendi actus fornicarios. Si absque tali animo fingat se contrahere, peccat peccato mendacii. Si autem verè consentiat ex gravi metu, probabile est, nè quidem venialiter peccare. Sanch. l. 4. de matr. D. 16. n. 6. Hinc sequitur, eum, qui metu contraxit, nec petere, nec admittere posse usum matrimonii, & quæ hunc usum tanquam disponentia antecedere solent: nec enim

enim plus illi licet, quàm solutis; nisi cessante causâ metûs, consensum priorem ratihabuerit. Hac namque ratihabitione, quæ gesta sunt per metum, convalescunt. Sperell, cit, decis. 80. Non censetur tamen ratihabitione, si ex metu gravi consensus præstetur in copulam, oscula &c. Sed ut hæc verè dici possint ratihabitione, debent procedere ex affectu conjugali. La Croix l. 6. p. 3. n. 664. Porro si coactus consensum extortum ratihabere velit, pars cogens, juxta Averf. q. 4. s. 2. c. cum aliis, resilire non potest; juxta Sanchez l. 4. D. 15. n. 5. Laym. Kugler. &c. potest; quæ probabilior videtur: cum matrimonium re ipsa sit nullum; nisi talis à judice in delicti poenam adigere-tur.

§. XI.

De VIII, Impedimento dirimente
quod est Ordo,

Q. 1. *Quis Ordo dirimat matrimonium?* R. 453.
Ordo sacer, sive major ob continentiae solenne votum, quod huic Ordini est annexum. Vide dicta de Imped. III, videlicet voto. Excipe; nisi infans ordinatus esset Suar. de Rel. l. 9. c. 18. n. 18. Sanch. l. 7. D. 30. n. 3. Nec irritat Ordo in impubertate cum notitia Ordini huic annexum esse continentiae votum; nisi adeptus pubertatem ratificet Ordinis collationem. Ita cit, Sanch. l. 7. D. 30. n. 9. Idem dicendum
de

de suscepto ex gravi metu, Suar. cit. n. 6. Sanch. cit. D. 29. n. 3. decidente id ipsum Rota Romana apud Pirth. de temoor. Ordin. n. 8. Ratio est : quia obligatio continentiae non connectitur sacro Ordini jure naturali, aut Divino, sed purè Ecclesiastico; ergo cùm metus gravis excuset ab observatione legis Ecclesiasticæ, etiam hìc excusabit.

454. Q. 2. *An Clericus Græcus in sacris constitutus valide contrahat matrimonium?* R. negativè: Ita communis. Sunt tamen etiam aliqui authores, inter quos Arcudius apud Tamb. l. 8. tr. 1. c. 9. n. 4. docentes illicitè quidem non tamen invalidè contrahere. Hoc certius est, quod Latini non modò invalidè contrahant; verùm etiam illicitè utantur matrimonio ante sacros Ordines susceptos contracto; Græcis autem jam licitus sit usus matrimonii ante sacros Ordines contracti; extra tempus tamen, quo Altaris ministerio deservire debent, Suarez de Rel. tom. 3. l. 9. c. 15. n. 1.

455. Q. 3. *Quale matrimonium dirimat sacer Ordo?* R. dirimit contrahendum, non contractum. Ita cit. Suar. c. 19. n. 3. Sanch. l. 2. D. 18. n. 9. Laym. Bon. &c. Quòd autem Professio in Religione matrimonium ratum dirimat, ratio disparitatis est: quia pro Professione habentur expressa jura; non item pro sacro Ordine. Validè tamen, quam illicitè, suscipitur sacer Ordo à conjugato: nihil enim deest ad valorem: cùm

uxoris consensus non fit de essentia Sacramenti Ordinis juxta extrav. *antiqua* Joan. 22. de voto. Suar. cit. n. 1. Sanch. Laym. &c. juxta quos uxor sic ordinatum ad consortium conjugale revocare potest. An autem licite conjugatus suscipere possit ordines minores absque uxoris consensu, probabilis est in utramque partem sententia.

Q. 4. *Quas poenas incurrat Clericus matrimonium invalide contrahens?* R. sacris initiatus ipso facto incidit in excommunicationem. Suar. t. 3. de Rel. l. 9. c. 19. n. 12. Perez D. 26. l. 6. n. 4. Beneficium tamen, si quod habet, non nisi per sententiam à Judice ferendam amittit. Sanchez 47. D. 43. n. 3. Ordinatus verò in minoribus contrahens validè, ipso facto excidit beneficio. Sanch. l. 7. D. 42. n. 4. Lessius l. 2. de J. & J. c. 42. 2. Amittit etiam accessum, & regressum ad beneficium resignatum, aut quolibet jura alia. Sanch. cit. D. 72. n. 7. Barb. &c. 3. Amittit pensiones Ecclesiasticas titulo clericali, aut locò beneficii collatas. Ità idem Sanch. l. 7. D. 44. n. 5. & seq. Suar. Bar. &c. 4. Amittit omnia privilegia clericalia excepto solo privilegio fori, & Canonis Less. cit. c. 16. n. 12. Laym. Sanch. &c. Ut autem etiam privilegia fori, & Canonis retineat, requiritur 1. ut non sit bigamus 2. ut vestes, & tonsuram clericalem deferat. 3. Ut ex deputatione Episcopali alicui Ecclesiæ deserviat, ut habet Trid. Sess. 23. c. 6.

§. XII.

De IX. Impedimento dirimente
quod est *Ligamen*.

457. Q. 1. *Quid nomine ligaminis isthic intelligatur?* R. per vocabulum *ligamen* hic significari vinculum prioris matrimonii, quod durante posterius est irritum. Ità communis. Polygamia enim olim à DEO permiffa viris, à Christo nunc sublata est Laym. l. 5. tr. 10. p. 3. c. 6. n. 8. sic, ut nec Pontifex in ea dispensare possit, nec consuetudine reddi possit licita. Sanch. l. 2. D. 80. n. 9. & 10. Perez, Sporer. Bonac. &c. Ex quo patet vivente conjuge à conjuge altero matrimonium aliud iniri non posse; ac, si ineat, omnino esse nullum; ideo, ut aliud matrimonium iniri possit, constare debet de morte alterius conjugis, ita ut absit omnis dubitatio; seu debet ita prudenter credi, ut contrarium nullo modo videatur probabile; seu, quod idem est, debet de conjugis morte haberi certitudo moralis. Sanch. l. 2. D. 46. n. 6. Laym. l. 5. tr. 10. p. 3. c. 3. n. 1. cum communi.
458. Q. 2. *An validum sit matrimonium in dubio de conjugis morte contractum?* R. Quamquam graviter peccetur in dubio matrimonium aliud ineundo; valet tamen, si conjux verè mortem oppetiit. Gob. tr. 9. n. 286.
459. Q. 3. *Quanta notitia, sufficiat, aut necessaria*

Varia sit de morte conjugis ad hoc, ut ad aliud matrimonium fiat transitus? R. 1. non sufficere absentiam mariti, etiam per longum tempus; tamen si adhibita fuisset diligentia in inquirendo de ejus vita. Sanch. l. 2. D. 4. 6. n. 1. Tamb. l. 8. tr. 1. c. 10. n. 6. 2. Non sufficit fama de conjugis morte. Ita idem Sanch. n. 15. Laym. Gob. &c. 3. Regulariter etiam non sufficit unus testis. Ita rursus Sanch. n. 12. Laym. Perez. &c. Ratio horum est: quia non abest periculum rationabile irritandi matrimonii. Proinde ad licitum transitum regulariter requiritur certitudo moralis, ut Q. 1. insinuat, nec sine illa Judex tales nuptias permittere debet. Ita rursus Sanch. l. 2. D. 46. n. 6. Laym. l. 5. tr. 10. p. 3. c. 3. n. 1. Ratio est: quia c. in presentia de Spons. & matr. requiritur certum nuntium de morte conjugis. Si tamen certitudo hæc determinari non possit, relinquitur arbitrio prudentium circumstantiis consideratis.

*Q. 4. Quæ argumenta sint, è quibus de-460.
bita certitudo de morte prioris conjugis haberi possit? R. 1. est liber Parochi, qui inter mortuos conjugem adscripsit. 2. Productio testamenti demortui facta ex mandato Judicis. 3. Communis, & constans fama, si ad eam accedant alia adminicula v. g. quòd fuerit senex, æger, pugnârit in acie &c. 4. Si ad famam accedat unus testis de*

visu; cæterùm semper probanda est fama duobus testibus omni exceptione majoribus, qui deponere debent se à fide dignis audivisse, & esse in illo loco publicum, & se credere rem ità habere. §. Quando locus est distans, ex quo difficulter haberi possunt probationes, sufficit testis unus oculatus, qui judicetur esse fide dignus, & juramento confirmet, quòd videret mortuum, exequias, sepulchrum &c. La Croix l. 6. p. 3. n. 677.

§. XIII.

De X. Impedimento dirimente quod est publica honestas.

461. Q. I. Quid per publicam honestatem hic significetur? R. significatur propinquitas personarum orta ex sponsalibus, vel matrimonio rato, vi cujus neuter sponsus validè contrahit cum consanguineis alterius etiam illegitimis. Krim. n. 194. Vocatur publica honestas: quia videtur justum, & decens, honestatique publicæ congruum ut illi matrimonio inter se non copulentur, quos hoc impedimentum afficit. Oritur autem impedimentum hoc solùm ex validis sponsalibus; non verò ex invalidis. Patet ex Trid. Sess. 24. de ref. matr. c. 3. ubi sic: *justitia publica honestatis impedimentum, ubi sponsalia quacunque ratione valida non erunt, S. Synodus prorsus, tollit, ubi autem* vali-

valida fuerint, primum gradum non excedant. Non cessat, tamen si sponsalia valide contracta mutuo consensu dissolvantur. Item tamen si unus sponsorum moriatur; cum impedimentum hoc post semel contracta sponsalia perpetuum sit. Vide Sanchez, l. 7. D. 68. n. 20. & 21. uti & dicta de spons. § 2. Q. 10.

Q. 2. Quousque publica honestas matrimonium dirimat? R. orta ex sponsalibus de futuro non dirimit ultra primum gradum jure novo Tridentini textu cit. licet jure veteri usque ad quartum gradum diremerit. Orta vero ex matrimonio rato dirimit usque ad quartum gradum: tamen si irritum fuisset ex quacunque causa, duabus exceptis 1. si irritum fuit ex defectu consensûs, ut si fictè vel à furioso, ebrio, amentè, infante, vel ex gravi metu, vel à parentibus in vita prole fuisset contractum. 2. Si irritum fuit ob impedimentum publicæ honestatis: nam matrimonium contractum cum sorore, matre, vel filia sponsæ non habet vim. Desumuntur hæc ex metu proprio Pii V. incipiente ad Romanum spectat, in quo Pontifex declaravit decretum Tridentini in Sess. 24. c. 3. cit. ut refert Sanch.

Q. 3. An sponsalia impuberum conditio-
nata, item matrimonium clandestinum indu-
cant hoc impedimentum? R. Sponsalia im-
puberum absoluta, & clandestinum ma-
tri-

P. Herzog Man.

U

tri

rimonium inducunt, non item sponsalia conditionata, quamdiu conditio non est impleta, id est, quamdiu non transeunt in absoluta. De impuberum impedimento clarè loquitur cap. *accessit* §. *sanè* de despons. impub. ubi cum Sporer n. 180. communis accedit. Impedimentum ex matrimonio clandestino tuentur Lessius de matr. n. 178. Gob. tr. 9. n. 386. Tamb. Sporer &c. Ratio etiam est: quia tale matrimonium non est irritum ex defectu interni, & naturalis consensus, sed ex defectu solennitatis, & legitimitatis formæ extrinsecæ, aut inhabilitatis personarum; ergo sicut olim jure antiquo, sic & nunc causat impedimentum. In sponsalibus conditionatis negant Sanchez l. 7. D. 69. n. 2. & seq. Coninck, Bonac. &c. Ratio est: quia sponsalia conditionata antequam conditio impleatur, non obligant, consequenter non habent vim sponsalium defectu veri consensûs. Ergo nec inducunt impedimentum. Quod impedimentum negatur in sponsalibus conditionatis, negandum etiam est in sponsalibus incertis. Ità cit. Authores. Ratio est: quia consensus matrimonii debet ferri in personam certam, ut valeat, adeoque sponsalia incerta (quibus v. g. Cajus dicat se contrahere cum una ex filiabus Titii) irrita sunt etiam ex defectu legitimi consensûs. Colligitur ex Trid. Sess. 24. c. 3. de ref. matr. ubi

de.

deciditur ex sponsalibus irritis non oriri hoc
impedimentum. Vide q. i.

§. XIV.

De XI. Impedimento dirimente
quod est *ætas*.

Q. 1. *Quæ ætas ad matrimonium contra-* 464.
hendendum requiratur? **R.** requiritur
ætas pubertatis, sive ut masculus annum 14.
fœmella 12. compleverit. Ità Sanch. l. 7. D.
104. n. 1. Laym. l. 5. tr. 10. p. 4. c. 12. n. 1.
Tamb. &c. Pubertas hæc pubertas est le-
galis: quia juxta Leges, & Canones in præ-
fata ætate positi præsumuntur esse puberes,
hoc est habiles ad copulam, licet aliquando
aliter eveniat: Leges enim præsumunt,
quæ communiter accidunt. Ætas porro
hic completa esse debet, non tantum mo-
raliter, sed & physice, ità ut contractus non
subsistat, si vel unus dies desit. Ità cit. Sanch.
Perez. Ilfung. &c. Imo probabilius est re-
quiri ætatem mathematicè completam, id
est: de momento in momentum, sicut in
professione Religiosa. Ratio: quia in re-
bus ab humano arbitrio non dependentibus,
sed expressè à jure determinatis non valet
illud: *quod parùm distat, nihil distare vide-*
tur, nisi expresse fiat exceptio; nihilomi-
nus: quia Tiraquellus apud Fagn. regulam
hanc solum ait locum habere in odiosis, ut
multis locis glossa probat, censet Kugler hic

n. 1483. sententiam oppositam etiam multum esse probabilem & in praxi teneri posse,

465. Q. 2. *An valeat Matrimonium ante assignationes pubertatis annos contractum, si malitia suppleat ætatem?* R. affirmative. Ita Sanch. l. 7. D. 104. n. 5. Sporer n. 124. Kugler 1492. Ratio illius est: 1. quia c. de illis 2. de Despons. impub. dicit eos, qui si contraxerunt non debere separari, atqui deberent separari, si matrimonium esset irritum; ergo. 2. Quia ætas ideò determinata est, quòd ante illam non præsumantur naturaliter esse puberes, seu capaces sufficientis consensûs, & copulæ; si ergò constat, quòd malitiâ ætatem supplente dicto modo capaces sint, non erit opus ætatem ulteriorem expectare. Ut tamen tales etiam licetè contrahant, consensus requiritur Episcopi c. 2. de despons. impub. apud Kugler cit. n. 1494. Ex dictis colligitur: in quo consistat malitia supplens ætatem, videlicet in sufficiente discretionem, seu prudentiam ad penetrandam consensus conjugalis vim, 2. in capacitate ad copulam, seu in potentia generandi.

466. Q. 3. *An valeat matrimonium, si ætate legitima pubertatis adepta desit adhuc generandi potentia?* R. cum Sanch. cit. l. 7. D. 104. n. 15. Fill. Gob. Perez &c. affirmative. Ratio est: quia impotentia ad copulam ex tenera ætate proveniens est *merè temporalis*, adeo-

adeoque non dirimens matrimonium ex jure. Ecclesiastica autem lex impotentiam inter impedimenta statuit eorum duntaxat respectu, qui aetatem præscriptam nondum impleverunt. Porro ut advertatur: an impotentia sit *perpetua*, consequenter dirimens contractum matrimonium expectandum censet idem Sanchez n. 19. usque ad perfectos pubertatis annos, quæ fæminis decimo quarto, maribus decimo octavo ætatis anno contingit.

Q. 4. *Quæ signa sint, quòd malitia suppleat aetatem quoad potentiam generandi?* R. ab eodem Sanchez à n. 24. assignari sequentia.

1. Est si fœmina impubes ab alio fuisset cognita, vel mas impubes aliam cognovisset.
2. Desumi potest ex inspecta à Judice personæ qualitate, membrorum dispositione, bona valetudine.
3. Est præsumptio ex nisu ad copulam; itèm si puer aptus sit ad effusionem seminis.
4. Est menstruum fæminæ. Quòd verò malitia dicta explorari debeat per inspectionem verendorum, negat n. 32. Sanch, cit. nisi dubitetur de virginitate; vel an vir habeat membrum aptum generationi.

§. XV.

De XII. Impedimento dirimente,
quod est *affinitas*.

Q. 1. *Quid sit affinitas?* R. cum La Croix 468.

U 3.

1. 6.

l. 6. p. 3. n. 6. p. 3. n. 692. bene illam sic describi: est propinquitas quadam, qua ex copula carnali sive in, sive extra matrimonium habita, etiam cum invita, vel dormiente, oritur inter consanguineos viri, & solam mulierem; item inter consanguineos mulieris, & solum virum. Vir autem, & mulier non dicuntur propriè affines; sed sunt una caro, & vocantur *radices*, aut *principium affinitatis*. Sanch. l. 7. D. 64. n. 5. Ex quibus colligitur 1. Consanguineos viri non esse affines cum consanguineis mulieris, & vicissim; sive non dari affinitatem affinium; ac ideò consanguineus viri potest ducere consanguineam mulieris, & vicissim. Sanch. cit. D. 67 n. 2. citans cap. *non debet* de consang. & affin. 2. Affinitatem non oriri nisi ex vera, & completa copula, per quam semen viri ad vas mulieris perveniat, ut ut hoc fiat. 3. Ad affinitatem sufficere copulam dictam tum licitam, & matrimonialem, tum illicitam, & fornicariam, etiam ante sponsalia factam, Kugler de matr. 1318, & 1320.

469. Q. 2. *Quomodo computandi sint gradus in affinitate?* R. eos sic computari, sicut in consanguinitate; cum hac tamen disparitate; quòd in illa in stipite ponantur maritus, & uxor, ac ideò duplices lineæ tum rectæ, tum transversæ formari debeant. Sanch. l. 7. d. 64. n. 4. cum communi. Re-
gu-

gulæ quoque eos computandi eadem sunt, quæ pro gradibus consanguinitatis sunt datæ.

Q. 3. *Usque ad quorum gradum affinitas matrimonium dirimat?* **R.** affinitatem ex copula matrimoniali ortam dirimere matrimonium usque ad quartum; ex copula verò fornicaria usque ad secundum gradum. Colligitur ex Trid. Sess. 24. c. 4. de reform. matrim. ubi sic: *Præterea sancta Synodus eisdem, & aliis gravissimis de causis adducta impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducitur, & matrimonium postea factum dirimit, ad eos tantum, qui in primo, & secundo gradu conjunguntur, restringit; in ulterioribus vero gradibus statuit hujusmodi affinitatem matrimonium postea contractum non dirimere.* Primum lineæ rectæ gradum affinitatis ex copula licita ortæ putant aliqui jure naturæ matrimonium dirimere; Sanchez tamen cit. D. 66. n. 7. censet dirimere jure duntaxat Ecclesiastico, citans pro se D. Thom. 22. q. 145. a. 9. ad 3. cum aliis multis,

§. XVI.

De XIII. Impedimento dirimente
quod est clandestinitas.

Q. I. *Quid nomine clandestinitatis intelligatur?* **R.** cum communi intelligi matrimonium absente Parocho, vel alio Sa-

eerdote de Parochi, aut ordinarii licentia,
 & sine duobus, vel tribus testibus contractum.
 Constat ex Trid. Sess. 24. c. 1. de ref. matr.
 ubi sic: qui aliter, quam presente Parocho,
 vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordina-
 rii licentia; & duobus, vel tribus testibus
 matrimonium contrahere attentabunt, eos
 S. Synodus ad sic contrahendum omnino in-
 habiles reddit, & huiusmodi contractus irri-
 ros, & nullos esse decernit. - - Insuper Pa-
 rochum, vel alium Sacerdotem, qui cum mi-
 nore testium numero, & testes, qui sine Pa-
 rocho, vel Sacerdote huiusmodi contractui in-
 terfuerint, nec non ipsos contrahentes gravi-
 ter ex arbitrio Ordinarii puniri præcipit. Ex
 quo patet 1. Matrimonium clandestinum
 non ideò dici clandestinum, quòd clam,
 noctu, vel absque proclamationibus inea-
 tur. 2. Matrimonium tale ante Tridenti-
 num irritum non fuisse; licet semper fuerit
 illicitum ob fraudes, & alia inconvenientia.
 Quòd autem irritum reddere tale matrimo-
 nium fuerit in Ecclesiæ potestate, desumi-
 tur ex eodem cit. Trid. Sess. cit. Can. 4. Si
 quis dixerit Ecclesiam non potuisse constituere
 impedimenta matrimonium dirimentia, vel
 in iis constituendis errasse; anathema sit. 3.
 Cum Præsentia Parochi ad valorem requi-
 ratur; nec in casu extremæ necessitatis ma-
 trimonium valere; nisi Parochus assistat.
 Ita teste La Croix l. 8. p. 3. n. 710. commu-
 ni-

niter omnes. Constat 4. sufficere Parochum cum titulo colorato in communi errore : si enim hic titulus sufficit ad Sacramentum Pœnitentiæ , cur non sufficiat etiam ad assistendum in matrimonio ?

Q. 2. An Parocho, vel alii Sacerdoti alterius Parochie sponfos conjungenti sine Parochi illorum licentia defaeto aliqua pœna sit statuta? 472.

3. statutam esse suspensionem. Constat ex eodem Trid. Sess. eadem c. 1. ubi sic: *si quis Parochus, vel alius Sacerdos, sive Regularis, vel secularis sit, etiamsi id sibi ex privilegio, vel immemorabili consuetudine licere contendat, alterius Parochie sponfos sine illorum Parochi licentia matrimonio conjungere, aut benedicere ausus fuerit, ipso jure tamdiu suspensus maneat, quamdiu ab Ordinario ejus Parochi, qui matrimonio interesse debeat, seu à quo benedictio suscipienda erat, absolvatur.* Ex quo liquet non sufficere ad valorem matrimonii præsentiam Parochi cujuscunque, sed proprii. Non est tamen opus ; ut, si sponsi sint diversæ Parochiæ, uterque Parochus assistat, sed satis est Parochus alterius contrahentium, saltèm illius contrahentis, in cujus Parochia matrimonium celebratur. Nec valet dicere unum contrahentium tali casu non à proprio Parocho conjungi : quia ratione connexionis utriusque sponsi conjungens est Parochus utriusque. Sanch. l. 3. D. 19. n. 2.

& 4. Et hoc tenendum censet tametsi Parochus in alterius Parochia assisteret. Rationem dat: quia Tridentinum solum requirit Parochi præsentiam, qui jurisdictionem voluntariam, qualis hæc est, non amittit fines Parochiæ egrediens; sicut non amittit audiendo subditi confessionem in alterius Parochia. Idem n. II.

473. Q. 3. *An ad valorem contractus matrimonialis requiratur, ut proprius Parochus, vel cui hic licentiam assistendi confert, sit Sacerdos?*
 R. I. non requiri, ut proprius Parochus matrimonio assistens sit Sacerdos; requiri autem ut is, cui licentia assistendi confertur sit Sacerdos. Ita cit. Sanchez l. 3. D. 20. n. 3. & 10. Nav. Henr. Vega Ledesma, Kugler de matr. à n. 929. Ratio est; quia, ut ex citato Tridentini textu patet, Concilium loquens de proprio Parocho, non restringit, ut Parochus sit Sacerdos; restringit autem quoad alium, cui assistendi licentia confertur. Præterquàm quod Parochus non Sacerdos exercere possit omnia, quæ à potestate Ordinis non dependent prout non dependet dicta assistentia. Ex quo R. 2. Ad hoc ut Parochus licentiam conferat, etiam non requiri, ut Parochus sit Sacerdos; si enim, ut dictum, Parochus non Sacerdos matrimonio potest assistere, non apparet; cur non etiam licentiam assistendi alteri possit conferre. Nec obstat tum ad assistentiam, tum

tum ad collationem licentiæ, quòd Parochus sit excommunicatus, suspensus, vel irregularis: quia etiam talis verus est Parochus à Tridentino requisitus. Vide cit. Sanch, D. 1. n. 1. 3. & 4. Porrò licentiæ collatio debet esse expressa, vel saltem tacita ratihabitio de præsentì: quia ratihabitio de futuro, quâ quis putat alterum postèa ratum habiturum, non sufficit, Sanch, l. 3. D. 35. N. 17. Expressa autem alia est *generalis*, quâ conceditur administratio omnium, quæ ad animarum curam spectant; alia *specialis*, quæ conceditur assistentia in hoc Sacramento; alterutra proinde adesse debet. *Tacita ratihabitio* est tunc, cùm alienus Sacerdos vidente, & sciente, ac tacente Parocho assistit, Sanch. l. 3. d. 45. n. 20. & teste Kugler de matr. n. 983. communis.

Q. 4. *Quid si sponsus sit in Parochia, ubi Tridentinum est promulgatum, sponsa ubi non est promulgatum?* R. iniri quidem posse matrimonium in alterutra Parochia, ut docent Averf, q. 6 l. 3. Krim, n. 660. Pign. &c. Si tamen ineatur in Parochia sponsi sine assistentia Parochi erit invalidum, in Parochia sponsæ validum erit, sed illicitum, Pign. tom. 5. Consult. 79. n. 22. apud La Croix n. 714.

Q. 5. *An peregrini spectantes ad Parochiam, ubi Tridentinum non est promulgatum, contrahentes clam in Parochia, ubi est promul-*

mulgatum, valide contrahant? R. negativè. Ita Sanch. l. 3. d. 18. n. 26. Kùgler cit. n. 294. cum pluribus ibidem citatis. Ratio est: quia contractus, qui sunt aliquid pertinens ad forum externum, regulantur juxta leges loci, in quo fiunt c. fin. de foro comp. Imò tametsi tales contrahant coram Parocho, & testibus; non valet tamen contractus; quia Parochus talis non est peregrinorum proprius, nisi domicilium ibi figant saltèm per majorem anni partem. Aliud est de vagis, qui constantem sedem nullibi habent, uti & de talibus, qui sedem, quam habuerunt deseruerunt, & aliam quærentes nullam possident; nec ullam animo præfixerunt; quos Parochus quilibet diligenti inquisitione præmissa, & habitâ ab Ordinario licentiâ conjungere potest, ut expressè mandat Trid. 24. c. 7. de reform. matr. Cæterùm si qui de habitatione sua, ubi viget lex Tridentini, se conferant ad locum, ubi non est recepta eo solùm animo, ut clandestinè jungantur, invalidus erit contractus. Ita contra Sanchez l. 3. d. 18. & Less. in auct. v. *matrimonium* La Croix l. 6. p. 2. n. 412. allegans responsum, S. Congr. & Breve Urbani VIII. ad Ferdinandum Episcopum Colon.

476. Q. 6. *An simpliciter nunquam valeat contractus matrimonialis absque Parocho? R. cum Laym. l. tr. 10. p. 2. c. 4. n. 7. Krim. n. 646. Gob.*

Gob. n. 475. Valere omnino in locis illis, ubi nulli sunt Parochi, quamvis lex Tridentini fuisset aliquando ibi promulgata. 2. Si quidem Parochus alicubi sit, sed lateat ob metum hæreticorum, aut difficilis sit ad Episcopum accessus. Hinc Captivi inter Turcas, uti & Mercatores in terris Parocho destitutis validè contrahunt, vel coram Magistratu Civili, vel duobus saltèm testibus. Nec opus est, ut testes tum hic, tum aliàs, sint omni exceptione majores, cum Trid. id non addat. Unde sufficiunt testes infames, fæminæ, pueri habentes sufficientem rationis usum, parentes, domestici, servi. 3. Si ad Parochum non datur securus accessus, ut si adsit metus mortis, exilii, aut gravis multæ: quia tali casu censetur moraliter abesse Parochus. Ita responsum à Cong. ad Archi-Episcopum Philipp. 1603. apud La Croix n. 781. Quòd si verò habitantes in Parochia acatholica reliqua Sacramenta accipiant a vicino Parocho, tenebuntur etiam ab eodem jungi matrimonio: quia cum in aliis se illi subjecerint, censetur is eorum esse Parochus. 4. Si aliquis post sponsalia, aut post deflorationem cogatur ducere aliquam; nec tamen ipsa velit comparere coram Parocho Catholico, adsitque v. g. periculum nè capiatur Parochus Catholicus, si compareat. Ita idem La Croix n. 782.

§. XVII.

De XIV. Impedimento, quod est
impotentia.

477. **Q.** *i.* *Quid, & quotuplex sit impotentia?*
R. *impotentia nomine hic intelligi*
inhabilitatem coeundi, sive exercendi actum
conjugalem. Item inhabilitatem ad prolem ge-
nerandam, licet non adsit inhabilitas coeundi,
quæ impotentia sterilitas dicitur. Prima,
non secunda inter impedimenta dirimen-
tia numeratur. Impotentia coeundi alia
est perpetua, alia temporalis. Perpetua est,
quæ neque arte medica, neque consuetis
Ecclesiæ exorcismis tolli potest; etsi tolli
possit cum periculo vitæ, aut gravissimi
morbi, vel per miraculum à miraculo
per exorcismos, quod veluti ordinariè pro-
venit, distinctum: quia tunc, moraliter
rem æstimando, impossibilis est curatio.
Talem impotentiam habent spadones, &
Eunuchi, qui teste utroque carentes missio-
nem veri seminis in vas muliebri præstare
non possunt. Temporalis est, quæ curari
potest. Laym. l. 5. tr. 10. c. 11. n. 1. & 3.
An autem impotentia tolli possit, ut tem-
poralis censeatur, Medicorum est dijudi-
care. Præterea dividi solet in naturalē
quæ ex natura, & in artificialem, quæ ex
malificio dæmonis, vel hominis oritur.
Item in antecedentem, & consequentem ma-

trimonium. Itèm in *totalem*, ut si vir neque vas penetrare, neque semen immittere possit, imò etiam vero semine careat, & in *partialem*, si unus ex tribus his defectibus adsit. Denique in *absolutam*, & *respectivam*, sive in impotentiam respectu omnium, & respectu unius, vel alterius personæ tantùm.

Q. 2. An utraque hæc impotentia matrimoniū dirimat. R. Solam perpetuam dirimere, si contractum matrimonialem præcesserit, aut comitetur, non itèm si sequatur. Sanch. l. 7. d. 92. n. 2. Less. de matr. Sacram. c. 12. n. 188. Laym. cit. n. 1. Hinc si anteceffit, liberum est parti innocenti etiam post contractum resilire, & aliud matrimonium inire, si impotentia, & quidem perpetua certò constet. Temporalis è contra impotentia laborans occasionem contractûs annullandi non præbet. Peccat tamen probabilius graviter, si hunc defectum in contractu occultet: contrahens enim pars non impotens, nisi aliter conveniatur, sic contrahit, ut actu velit acquirere jus ad usum matrimonii pro libitu exercendum, circa quod graviter decipitur. Kugler n. 1441. Ex quo etiam colligitur, si impotentia sit absoluta, id est respectu omnium, impotentem nullum matrimonium inire posse; è contra, si tantùm sit respectiva, id est respectu unius, vel alterius, non

non posse quidem contrahere cum iis, respectu quorum impotens est; posse tamen cum aliis, respectu quorum impotens non est. Unde si quis impotens foret respectu virginis, potens respectu corruptæ, non posset quidem contrahere cum virgine; posset tamen cum corrupta. Id verò omnino illicitum est, ut tali casu puella tradatur alteri viro fortiori cognoscenda, ut viro proprio adaptetur: cum in nullo casu licita sit fornicatio. Illicitum etiam est impotentiam artificialem ex maleficio ortam (quæ etiam *accidentalis* dicitur) maleficio pellere: hoc enim esset dæmonis ope uti,

479. Q. 3. *Quomodo impotentia perpetua matrimonium dirimat, & dissolvat?* R. si impotentia antecedens, vel comitans certa sit, contrahentes in foro interno abstinere debent à toro, & copula, utpote quæ in solo matrimonio vero, vel quod habetur pro vero, licita est; licet iudex præceptum illis imponeret etiam sub excommunicatione, ut se maritaliter tractent. Tamb. l. 8. tr. 1. c. 13. §. 2. n. 5. Ipsi tamen matrimonium autoritate propria dissolvere nequeunt; sed declaratio nullitatis iudicio Ecclesiæ fieri debet. Gob. tr. 9. n. 429. Ratio est tum periculum scandali; tum periculum errandi in re tam difficili. Si verò tantum verisimilis sit, triennio cohabitare possunt ac copulam tentare, quo triennio finito si

po-

potentia non appareat, per judicem competentem procedi potest ad dissolutionem; potest item triennium illud à tentata copula computandum abbreviari. Si impotentia dubia foret, triennium à tentata copula computandum abbreviari non potest. Ita Card. de Luca citans alios, & Rotæ decisiones. Porrò judex ad dissolutionem procedere non debet, nisi adhibeat probationes, quantas potest. Insuper requiritur juramentum viri, & mulieris, sicut & septimæ manûs, id est septem consanguineorum ex parte viri, & septem ex parte mulieris. Horum, quòd verisimile credant conjuges verum dicere, illorum, quòd sciant per triennium se non potuisse matrimonium consummare. Sanch. l. 7. d. 198. n. 7. Perez d. 37. f. 11. n. 7. Fill. Hurt. &c. Porrò in defectu consanguineorum adhiberi possunt testes aliî omni exceptione majores, quibus nota conjugum vita, & mores. Imò si & tot haberi non possent, sufficere censet cit. Sanch. duos, vel tres. Præterea juramentum hoc non debet esse de impotentia respectiva, sed de absoluta v. g. frigiditate viri respectu omnium; In respectiva enim insuper, conformiter menti ejusdem Sanchezii, requiri videtur inspectio impotentis. His positis si vir, & fœmina dissolvi nolint quoad cohabitationem, & periculum incontinentiæ absit, possunt cohabitare tanquam frater, & soror.

R.P. Herzig Man.

X

Ità

Ità idem Sanch. l. 7. d. 97. n. 13. Fill. Tamb;
&c.

480. Q. 4. *Quanam licita sint conjugibus, quando impedimentum impotentia matrimonio legitime contracto supervenit?* R. licitos illis esse tactus, amplectus, oscula, aliàque maritalis amoris signa, si periculum pollutionis absit. 2. Licitus est illis nifus ad copulam conjugalem, quàm diu spes probabilis est eam posse perfici; quamvis præter intentionem pollutio, & totius seminis effusio extra vas contingat. Laym. l. 5. tr. 10. p. 4. c. 11. n. 4. Gob. tr. 9. n. 421. Fill. Sporer.

§. XVIII.

De XV. Impedimento, quod est Raptus.

481. Q. 1. *Quid nomine raptus hic intelligatur?* R. intelligi violentam abductionem personæ honestæ, sive ea soluta sit, sive ligata, sive vidua causa libidinis, vel matrimonii contrahendi factam. Requiritur proinde ad verum raptum 1. violentia, per quam raptus differt à furto simplici; unde ad raptum non sufficit, si puella precibus, vel donis veris ad consentiendum inducitur; licet è contra sufficiat, si dolo, aut promissis falsis ad eundem moveatur. Requiritur 2. ut fiat causa libidinis inhonestæ, sive extra, sive intra ma-
- tri-

trimonium violentum, non verò ex causa
 alia v. g. servitatis, quod est plagium. Re-
 quiritur 3. ut fiat de loco in locum abductio
 saltem inchoata ad aliquod spatium, etiam si
 ad terminum præfixum non sit perven-
 tum: Dummodò intentio adsit abducen-
 di, & non tantùm quærendi majorem
 commoditatem, aut locum occultiore
 pro concubitu, ut si quæ ex via publica in
 arbusta pertrahatur. Requiritur 4. ut ea,
 quæ rapitur, sit virgo, aut vidua honesta,
 aut alia quæcunque. Sanch. l. 7. d. 12. n. 3.
 17. 20. 22. Kugler de matr. n. 1127. 1129.
 1130. 1131. Less. Laym. &c. Ex quibus in-
 ferres 1. violentam abductionem esse, si ra-
 pitur scæmina, sub parentum, vel tuto-
 rum potestate constituta, tamen si rapta
 consentiat; non item si rapta sui juris in ab-
 ductionem consensum præstet. 2. Abdu-
 ctionem pariter esse, si personæ, quæ domi-
 na est sui corporis, vis in abducendo infera-
 tur, tamen si parentes, vel tutores consen-
 tiant. Quod idem dicendum, si persona
 volens ignorantibus parentibus, vel tuto-
 ribus abducitur: Cùm enim tutores tales,
 aut parentes non præstent positivum con-
 sensum, adhuc illis sit aliqua violentia. In-
 dern est, si scæmina sui juris priùs consensit,
 dein pœnitens ob consensum, eum retra-
 ctet, & invita abducatur. Excipe in his,
 nisi priùs sponsalia contracta essent. 3.

Raptum non esse, si abducatur meretrix. Vide Authores citatos.

482. Q. 2. *Quæ pœna Raptoribus à jure Civili sint statuta?* R. L. un. Cod. de raptu virginum seu viriduarum, pro raptu puellæ vel mulieris honestæ sive nuptæ, sive inuptæ remota omni appellatione statuitur supplicium capitalis tum Raptori, tum iis, qui ipsi auxilio fuerint, & bona illorum addicuntur mulieri raptæ. Deprehensus in flagrante crimine potest à conjunctis personis, & à Tutoribus, vel Curatoribus raptæ impunè interfici, spectato foro Civili. Si rapta sit serva, etiam supplicium capitalis statuitur; absque bonorum tamen additione. Nec datur facultas raptæ virgini, vel viduæ Raptorem suum sibi in matrimonium exposcere, ità ut jure Civili ejusmodi matrimonium esset invalidum. Ità Sanch. cit. n. 41. Kugler n. 222 §. addit hic Kugler cit. L. cit. circa has pœnas consuetudinem locorum spectandam esse.

483. Q. 3. *Quæ pœna Raptoribus jure Canonico sint statuta?* R. Hoc non approbare quidem pœnam mortis per Leges statutam; jurè tamen antiquo Raptor cedebat raptæ in servitutem, ità tamen ut pretio per Leges persoluto redimere se posset. Quòd si rapta in raptum consensisset, debebat hæc parentibus restitui; Raptor autem fiebat servus eorundem, dum pretio competente se redimeret
C. de Raptoribus 3. XXXVI, q. 1, 2, Raptor
res,

res, & cooperatores, si Clerici sunt, à gradu, seu Ordine clericali decidunt, hoc est, deponendi sunt c. de puellis 4. XXXVI. q. 2. Si verò Laici sint, excommunicationem incurrunr c. 1. 2. 4. 5. & 6. XXXVI. qu. 2. 3. Raptoris personæ Religiosæ bona vindicantur à loco Religioso c. si quis 30 XXVII. qu. 1. Pœnam invaliditatis matrimonii jure civili statutam jus Canonicum abstulit c. cum causa 6. c. fin. de Raptoribus; ac idè licet raptus ut sponsalia, ità matrimonium invalidet, quàm diu rapta est in potestate Raptoris; posita tamen extra illam validè contrahit. Excusat præterea c. 6. citatum Raptorem, si sponsam volentem, seu consentientem rapuit, licet invitis parentibus; dummodo sponsalia præcesserint: nam jure Canonico ibi tantùm raptus agnoscitur, ubi nihil de nuptiis actum, & simul sponsa nolens abducta est. Ita Kugler n. 1126. Pro quorum luce.

Qu. 4. Quid de raptu constituerit Tridenti 484.
num? R. id patere ex Sess. 24. c. 6. de ref. matr. ubi sic: *decernit S. Synodus inter Raptorem, & Raptam, quàm diu ipsa in potestate Raptoris manserit, nullum posse consistere matrimonium. Quòd si rapta à Raptore separata, & in loco tuto, & libero constituta, illum in virum habere consenserit, eam Raptor in uxorem habeat, & nihilominus Raptor ipse, ac omnes illi consilium au-*

xilium, & favorem præbentes, sint ipso jure excommunicati, ac perpetuo infames, omniumque dignitatum incapaces; & si Clerici fuerint, de proprio gradu decident. Teneatur præterea Raptor mulierem Raptam, sive eam uxorem duxerit, sive non duxerit, decenter arbitrio judicis dotare.

485. Q. 5. An si mulier per vim abducat juvenem matrimonii causa, locum habeat hac lex Tridentini? R. cum Gob. tr. 9. n. 543. Escobar, Mor. l. 27. c. 33. dub. 141. &c. negativè: quia Concilium loquitur expressè de solis Raptoribus, non de Raptricibus; nec solent Leges statui de casibus rarissimis; est autem rarissimum, quòd mulier per se, vel per alios matrimonii causâ aliquem abducat.

486. Q. 6. An sponsa post sponsalia, si vel abducat vi, vel sponte, resistentibus Parentibus, aut Tutoribus sequatur, in matrimonium consentiens validè id ipsum contrahat, etiã tunc, dum in Raptoris potestate constituta est? R. affirmativè. Itã enim expressè definitur c. cum causa, de Raptoribus.

§. XIX.

De revelatione invalidi Matrimonii, ac dispensatione in impedimento dirimente.

487. Q. I. Quot modis matrimonium fiat invalidum? R. duobus. Primò defectu

fectu consensus sufficientis, ad quem modum spectat consensus fictus, & metu extortus. 2. Ob dirimens impedimentum sive notum sit contrahentibus, sive occultum, Ubi noto ex Clem. unica de Consangu. eos qui scienter in gradibus consanguinitatis, vel affinitatis constitutione Canonica interdictus, aut cum Monialibus contrahere matrimonialiter non verentur; nec non Religiosos, & Moniales, & Clericos in Sacris Ordinibus constitutos matrimonia contrahentes - - excommunicationis sententia ipso facto subjacere. Hæc tamen pœna, cum sit odiosa, non contrahitur propter alia impedimenta præter expressa. Krim. n. 1239. Nec incurritur ab eo, qui bona fide contraxit, & re cognitâ in incestuoso, vel sacrilego usû talis matrimonii perseverat. Ratio est eadem.

Q. 2. Quomodo matrimonium invalidum revalidetur? R. 1. Si invalidum est defectu consensus, revalidandum est per consensum verum. Unde si ex una tantum parte d. fictus hic se tenet, curandum est: Ut ea saltem novum verum consensum eliciat. Sanchez, l. 2. d. 32. n. 9. & 10. Nav. Coninck, &c. Sufficere autem tunc consensum internum probabile censent Kugler à n. 590. Aversa, Sanchez &c. R. 2. Si invalidum est ob dirimens impedimentum, revalidandum pariter est per novum consensum im-

pertrata dispensatione, ut docet communis. Unde si una pars impedimentum ignoret, vel dubitetur, an illi constet, inducenda est suaviter ad novum consensum absolute præstandum. Busenb. l. 6. tr. 6. c. 3. d. 3. modum geminum indicat, nempe; ut pars impedimentum cognitum habens alteri dicat: *Si mihi non nupsisses, nonne modò nuberet vel angor scrupulis de matrimonii nostri valore, ideòque renovemus consensum.* Primus tamen modus sufficere non videtur, nisi consensus alterius partis sit absolutus. Si verò exinde detractionem, & scandala, gravesque molestias prævideret, docet Sanch. l. 2. d. 36. n. 8. cum aliis sufficere, si pars conscia consensum renovet, & alteri declaret cautè curans, ut consensus utriusque renovetur. Potrò si matrimonium ab impeditis contractum est coram Parocho, & testibus, non est opus ut coram iisdem consensus renovetur, si impedimentum est occultum, secus, si sit notum. Ita idem Sanchez l. 2. d. 37. n. 3. & 10.

489. Q. 3. *A quo dispensari possit in impedimentis matrimonii?* R. 1. Papa potest dispensare in omnibus impedimentis jure Ecclesiastico dirimentibus; non item in impedimentis dirimentibus jure naturæ, vel Divino, nisi ex speciali concessione, ex qua matrimonium ratum potest dissolvere ex justa causa. Diana p. 8. tr. 1. ref. 52. Ratio prioris

ris est , quia inferior non disponit in lege superioris. Ratio posterioris est : quia solus Pontifex inducit impedimenta dirimentia ; ergo etiam solus illa tollere potest. *R.*
2. Episcopus in impedimentis dirimentibus matrimonium jam contractum dispensare non potest ordinario jure , nisi ex tacita concessione in casu necessitatis , quando sequentia concurrunt 1. Ut defectus sit dispensabilis. 2. Ut sit occultus, id est non divulgatus. 3. Ut ex altera parte saltem matrimonium sit bona fide contractum. 4. Ut non sit facilis accessus ad Papam. Ita communis cum Perez d. 43. f. 6. Zanch. Bussenb. &c. Quòd si matrimonium contractum esset ex dispensatione subreptitia, non potest Episcopus sua dispensatione priorem confirmare. Ita cit. Authores. Nunquam etiam potest , si matrimonium nondum sit contractum ; imò nec Legatus à Latere. Laym. l. 5. 10. p. 4. c. 6. Bon. &c. nisi forte ingens urgeret necessitas ad grave malum evitandum. *R.* 2. Episcopus dispensare potest in impedimentis impediens excepto voto castitatis , & sponsalibus prioribus. Item in supervenientibus matrimonio , & debiti petitionem impediens, Sanch. l. 8. d. 22. n. 15. Confessarii Regulares possunt dispensare ad petendum debitum post conjunctionem consanguinei conjugis in secundo gradu ; cum facultate tamen suorum

330 *Obligatio Parochi III. Pascere oves Sacramen-*
rum Provincialium. Manuel in Bullam
Cruc. § 13. n. 17. Porro ut dispensetur in
impedimentis dirimentibus, requiritur pri-
mò causa justa, ut ablatio scandali, extin-
ctio litis inter agnatos, merita potentis &c.
Vide Sanch d. 19. In dubio: an quis ha-
beat impedimentum dirimens, & adhibita
sufficienti diligentia veritatem nequeat in-
telligere, probabile censet Busenb. 6. l. 6.
tr. 6. c. 3. d. 4. cum aliis posse con-
trahi absque dispensa-
tione,

A. M. D. G.

